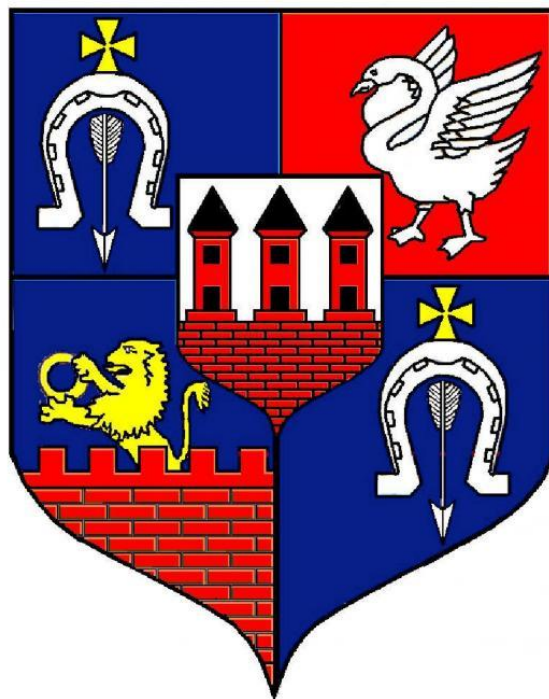

DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ, PRZESTRZENNEJ I KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWEJ GMINY PRZASNYSZ

Przasnysz 2024-2025

Opracowane przez:

www.CentrumFunduszyUE.pl

Spis treści

Wstęp	6
1. Wymiar społeczny.....	8
1.1. Demografia.....	8
Stan ludności.....	8
Gęstość zaludnienia.....	10
Ekonomiczne grupy wieku.....	10
Procesy migracyjne	15
1.2. Edukacja i wychowanie.....	16
Opieka nad dziećmi do 6. roku życia	16
Szkoły podstawowe	19
Współczynnik skolaryzacji brutto	22
Wyniki egzaminu ósmoklasisty.....	24
Kultura, sport, turystyka i rekreacja	25
Biblioteka	25
Sport.....	29
Zabytki.....	29
Gospodarstwa agroturystyczne	33
1.3. Pomoc społeczna.....	34
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	34
Gminne programy i strategie.....	38
1.4. Ochrona zdrowia	40
Opieka zdrowotna	40
Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.....	40

Aktywność społeczna	41
Organizacje pozarządowe	41
Wybory samorządowe	43
1.5. Bezpieczeństwo publiczne	44
Komisariat Policji	44
Ochotnicza Straż Pożarna	45
Oświetlenie ulic	47
1.8. Finanse i władze gminne	50
Dochody budżetowe	50
Wydatki budżetowe	51
Organy Urzędu Gminy	54
2. Wymiar gospodarczy	56
2.1. Przedsiębiorczość	56
Podmioty gospodarcze	56
Przasnyska Strefa Gospodarcza w Sierakowie	59
2.2. Rynek pracy	59
Osoby podejmujące zatrudnienie	59
Osoby bezrobotne	60
2.3. Potencjał gospodarczy	63
Dochody i wydatki budżetowe	63
Wymiar przestrzenny	67
2.4. Położenie administracyjne	67
3.2. Ład przestrzenny	68
3.3 Infrastruktura drogowa i architektoniczna	69
Drogi	69

Inwestycje drogowe	70
Dostępność transportowa na terenie Gminy Przasnysz	71
Kolej	73
Transport publiczny	74
Dostępność architektoniczna	74
3.4 Mieszkalnictwo	74
Mieszkaniowy zasób Gminy	74
Budynki mieszkalne i mieszkania	76
3.5 Infrastruktura techniczna	79
Infrastruktura wodociągowa	79
Infrastruktura kanalizacyjna	84
Infrastruktura gazowa	88
Infrastruktura elektroenergetyczna	89
4. Wymiar klimatyczno-środowiskowy	90
4.1 Położenie geograficzne	90
4.2 Klimat	90
4.3 Środowisko naturalne	91
4.4 Formy Ochrony Przyrody	96
4.5 Gospodarka zarządzania odpadami	96
Analiza SWOT	98
Spis tabel	101
Spis map	104
Spis zdjęć	104

Wstęp

Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2025 r. poz. 198) nakłada na podmiot opracowujący strategię rozwoju obowiązek sporządzenia kompleksowej i pogłębionej diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej gminy, z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych.

Wnioski z przeprowadzonej Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej Gminy Przasnysz zostaną uwzględnione w Strategii.

Przygotowana diagnoza wskazuje najważniejsze wewnętrzne i zewnętrzne czynniki rozwoju gminy. Ponadto określa główne szanse i zagrożenia wynikające z opisanych warunków, a także wyznacza potencjał gminy.

Dane przedstawione w opracowaniu zaprezentowano zarówno w sposób dynamiczny, jak i porównawczy. Jednostkami porównawczymi był powiat przasnyski, województwo mazowieckie oraz cała Polska. Okres badawczy obejmował lata 2018-2022 (również 2023 r.), jeśli takie dane były udostępnione.

Diagnoza została oparta na najbardziej aktualnych danych dostępnych w momencie jej opracowywania. Dokument przygotowano na podstawie danych pochodzących z: materiałów i danych Głównego Urzędu Statystycznego (dalej: GUS), zebranych w ramach Banku Danych Lokalnych (dalej BDL) GUS, oraz danych własnych Gminy Przasnysz (w tym dokumentów, planów oraz programów gminnych).

Diagnoza swoim zakresem objęła:

- wymiar społeczny – analiza poruszała kwestie: demografii, edukacji, kultury, sportu, turystyki i rekreacji, pomocy społecznej, ochrony zdrowia, aktywności społecznej, bezpieczeństwa publicznego oraz finansów i władz gminnych,
- wymiar gospodarczy – analiza dotyczyła poziomu przedsiębiorczości Gminy, rynku lokalnego (w tym osób pracujących i bezrobotnych) oraz dochodów i wydatków budżetowych,
- wymiar przestrzenny – analiza obejmowała położenie Gminy, stan jej infrastruktury drogowej, architektonicznej i technicznej oraz jej zasób mieszkaniowy,

- wymiar klimatyczno-środowiskowy – analiza zawiera informacje na temat położenia geograficznego Gminy, charakterystyki klimatu, stanu środowiska naturalnego, występujących form ochrony przyrody oraz gospodarki zarządzania odpadami.

1. Wymiar społeczny

1.1. Demografia

Stan ludności

Wymiar społeczny Gminy Przasnysz warto rozpatrzeć pod kątem zmian stanu ludności zamieszkującej dany teren w określonym czasie. W 2024 r. Gminę zamieszkiwało 6 807 osób – 3 450 mężczyzn i 3 357 kobiet.

W tabeli znajdują się dane na temat stanu ludności w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024 z podziałem na płeć oraz z informacją dotyczącą wartości współczynnika feminizacji.

Tabela 1 Stan ludności w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
mieszkańcy ogółem	7 274	7 228	7 024	6 978	6 917	6 845	6 807
mężczyźni	3 675	3 659	3 551	3 524	3 513	3 470	3 450
kobiety	3 599	3 569	3 473	3 454	3 404	3 375	3 357
współczynnik feminizacji	98	98	98	98	97	97	97

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (dostęp 26.11.2025)

W badanym okresie zauważalny jest systematyczny spadek liczby ludności, jednak warto podkreślić, że we wszystkich analizowanych latach liczba mężczyzn nieustannie przeważała nad liczbą kobiet. Współczynnik feminizacji (czyli relacja liczby kobiet do liczby mężczyzn pomnożona przez 100) na przestrzeni pięciu lat zmienił się nieznacznie – spadł zaledwie o 1 w 2022 r.

Dla porównania stan ludności Gminy Przasnysz zestawiono z sytuacją w powiecie przasnyskim, województwie mazowieckim i całym kraju w latach 2018-2024. Obrazuje to kolejna tabela.

Tabela 2 Stan ludności w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024 w porównaniu z powiatem, województwem i krajem

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Gmina Przasnysz	7 274	7 228	7 024	6 978	6 917	6 845	6 807
powiat przasnyski	52 824	52 511	50 354	49 824	49 408	49 037	48 615
województwo mazowieckie	5 403 412	5 423 168	5 517 616	5 512 794	5 510 612	5 510 527	5 508 322
Polska	38 411 148	38 382 576	38 088 564	37 907 704	37 766 327	37 636 508	37 489 087

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (dostęp 26.11.2025)

Spadek demograficzny występuje niemal w każdym badanym obszarze. Jedynie województwo mazowieckie wyróżnia się wzrostem liczby mieszkańców na koniec 2024 r. w stosunku do 2018 r.

Według sporządzonej przez Główny Urząd Statystyczny *Prognozy ludności dla gmin na lata 2023-2040*, liczba mieszkańców w Gminie Przasnysz będzie zmniejszała się w kolejnych latach.

Gęstość zaludnienia

Gęstość zaludnienia jest informacją na temat liczby osób przypadającej na 1 km² danego obszaru. Tabela przedstawia, jak wskaźnik gęstości zaludnienia prezentował się w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024 w porównaniu do powiatu przasnyskiego, województwa mazowieckiego i całej Polski.

Tabela 3 Gęstość zaludnienia w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024 w porównaniu z powiatem, województwem i krajem

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Gmina Przasnysz	39,5	39,3	38,1	37,9	38,1	37,7	37,5
powiat przasnyski	43,3	43,1	41,3	40,9	40,5	40,2	39,9
województwo mazowieckie	152,0	152,5	155,2	155,0	155,0	155,0	154,9
Polska	122,8	122,7	121,8	121,2	120,8	119,9	119,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (dostęp 26.11.2025)

W Gminie Przasnysz i województwie mazowieckim odnotowano nieznaczne wahania wartości gęstości zaludnienia, a w powiecie przasnyskim i całym kraju sukcesywny spadek.

Ekonomiczne grupy wieku

Ważną część analizy sytuacji demograficznej danej gminy stanowi podział ludności według ekonomicznych grup wiekowych, wśród których można wyróżnić:

- ludność w wieku przedprodukcyjnym – osoby w wieku od 0 do 17 lat,
- ludność w wieku produkcyjnym – mężczyźni w wieku od 16 do 64 lat oraz kobiety w wieku od 18 do 59 lat,
- ludność w wieku poprodukcyjnym – mężczyźni w wieku 65 lat i więcej oraz kobiety w wieku 60 lat i więcej.

Analiza tej części wymiaru społecznego może okazać się pomocna w ocenie Gminy Przasnysz pod kątem wieku zamieszkujących ją osób, a także ich wpływu na sytuację ekonomiczną w Gminie. W rezultacie pozwoli to zweryfikować potrzeby osób w określonych grupach wiekowych.

Kolejne tabele przedstawiają dane dla Gminy Przasnysz w porównaniu z danymi dotyczącymi powiatu przasnyskiego, województwa mazowieckiego i całej Polski.

Tabela 4 Stan ludności w wieku przedprodukcyjnym w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024 w porównaniu z powiatem, województwem i krajem

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Gmina Przasnysz	1 526	1 513	1 526	1 496	1 477	1 434	1 418
powiat przasnyski	10 605	10 503	10 325	10 174	10 047	9 870	9 650
województwo mazowieckie	1 029 237	1 041 550	1 062 545	1 069 398	1 069 759	1 063 195	1 050 363
Polska	6 935 523	6 948 706	6 997 537	6 992 641	6 950 826	6 864 881	6 744 961

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (dostęp 26.11.2025)

Analiza wykazała, że w badanym okresie w Gminie Przasnysz zmalała liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, podobnie jak w całym powiecie przasnyskim oraz kraju. Natomiast w województwie mazowieckim zauważyć można wzrost stanu ludności w wieku przedprodukcyjnym.

Tabela 5 Stan ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024 w porównaniu z powiatem, województwem i krajem

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Gmina Przasnysz	4 444	4 391	4 157	4 140	4 091	4 032	3 956
powiat przasnyski	32 051	31 621	29 473	29 059	28 659	28 247	27 832
województwo mazowieckie	3 216 208	3 198 473	3 267 880	3 250 867	3 235 722	3 227 198	3 225 210
Polska	23 269 725	23 025 927	22 631 307	22 385 400	22 169 304	21 985 460	21 834 117

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (dostęp 26.11.2025)

W Gminie Przasnysz, powiecie przasnyskim i całym kraju zauważyć można konsekwentny spadek wartości w następujących po sobie latach, a w przypadku województwa mazowieckiego odnotowano wahania – w 2020 r. liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym wzrosła, a następnie w kolejnych latach malała.

Tabela 6 Stan ludności w wieku poprodukcyjnym w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024 w porównaniu z powiatem, województwem i krajem

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Gmina Przasnysz	1 304	1 324	1 341	1 342	1 349	1 379	1 433
powiat przasnyski	10 168	10 387	10 556	10 591	10 702	10 920	11 133
województwo mazowieckie	1 157 967	1 183 145	1 187 191	1 192 529	1 205 131	1 220 134	1 232 749

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Polska	8 205 900	8 407 943	8 459 720	8 529 663	8 646 197	8 786 167	8 910 009

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (dostęp 26.11.2025)

Do grupy osób w wieku poprodukcyjnym zaliczają się z reguły mieszkańcy, którzy zakończyli już pracę zawodową. Na przestrzeni analizowanych lat w Gminie Przasnysz zauważyć można wzrost liczby ludności w tym wieku, co stanowi sytuację tożsamą w porównaniu z powiatem przasnyskim, województwem mazowieckim, jak i całą Polską.

Z podsumowania analizy ekonomicznych grup wieku w Gminie Przasnysz wynika, że w 2024 r. liczba osób w wieku poprodukcyjnym zaczęła nieznacznie przeważa nad liczbą osób w wieku przedprodukcyjnym, dodatkowo notuje się spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym. Oznacza to, że w Gminie pojawiło się zjawisko starzenia się społeczeństwa.

Przyrost naturalny jest różnicą pomiędzy liczbą żywych urodzeń a liczbą zgonów w określonym czasie – w tym przypadku w latach 2018-2024. Dodatni przyrost naturalny występuje, jeśli liczba urodzeń na danym obszarze jest wyższa niż liczba zgonów. Natomiast ujemny przyrost naturalny jest wtedy, gdy sytuacja odwraca się, czyli liczba zgonów przewyższa liczbę urodzeń.

Następna tabela ukazuje przyrost naturalny w Gminie Przasnysz na tle powiatu przasnyskiego, województwa mazowieckiego i Polski.

Tabela 7 Przyrost naturalny w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	urodzenia żywe						
Gmina Przasnysz	92	77	67	67	54	64	62
powiat przasnyski	612	577	529	494	450	453	394
województwo mazowieckie	60 485	59 577	56 719	53 938	50 249	44 903	42 213
Polska	388 178	374 954	355 309	331 511	305 132	272 451	251 782
	zgony ogółem						
Gmina Przasnysz	82	88	83	100	103	88	71
powiat przasnyski	563	614	711	822	676	584	561
województwo mazowieckie	58 725	57 668	67 514	73 477	62 621	57 859	57 515
Polska	414 200	409 709	477 355	519 517	448 448	409 036	408 504
	przyrost naturalny						
Gmina Przasnysz	10	-11	-16	-33	-49	-24	-9
powiat przasnyski	49	-37	-182	-328	-226	-131	-167
województwo mazowieckie	1 760	1 909	-10 795	-19 539	-12 372	-12 956	-15 302
Polska	-26 022	-34 755	-122 046	-188 006	-143 316	-136 585	-156 722

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (dostęp 26.11.2025)

Analiza danych na temat przyrostu naturalnego wykazała, że w Gminie Przasnysz liczba urodzeń w badanym okresie uległa znaczącemu zmniejszeniu, wpływ na to mogła mieć również pandemia COVID. Wzrosła natomiast liczba zgonów, co skutkowało ujemnym przyrostem naturalnym pogłębiającym się nieprzerwanie od 2019 r. Podobna sytuacja ma miejsce w powiecie przasnyskim, województwie mazowieckim oraz Polsce. Utrzymujący się ujemny przyrost naturalny może przełożyć się również na zintensyfikowanie występującego zjawiska starzenia się społeczeństwa Gminy Przasnysz.

Procesy migracyjne

W analizie sytuacji demograficznej danego obszaru warto rozpatrzeć kwestię procesów migracyjnych, w szczególności w odniesieniu do osób młodych, z dobrym wykształceniem, czy wysokimi kwalifikacjami zawodowymi. Wystąpienie natężenia tego procesu na określonym terenie niekiedy pozwala ukierunkować przyszłe działania władz samorządowych, np. poprzez zwrócenie uwagi na konieczność wdrożenia zadań związanych ze stworzeniem możliwości rozwoju oraz miejsc pracy, co zachęci społeczność do rezygnacji ze zmiany miejsca zamieszkania.

Warto podkreślić, że statystyki dotyczące migracji nie muszą odzwierciedlać stanu rzeczywistego, ponieważ w wielu przypadkach zmiana miejsca zamieszkania nie wiąże się jednocześnie ze zmianą oficjalnego miejsca zameldowania. Wówczas migracja niektórych osób nie ma wpływu na statystyki.

Tabela przedstawia liczbę zameldowań oraz wymeldowań w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024.

Tabela 8 Ruch wewnętrzny i zewnętrzny w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
zameldowania ogółem	53	45	53	78	67	34	88
zameldowania z miast	28	30	30	49	46	14	54
zameldowania ze wsi	25	15	20	28	21	20	34
wymeldowania ogółem	77	98	71	82	83	93	98
wymeldowania do miast	47	50	57	43	47	75	58

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
wymeldowania na wieś	30	48	14	39	36	18	40
saldo migracji	-24	-53	-18	-4	-16	-59	-10

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (dostęp 26.11.2025)

Z analizy procesów migracyjnych w Gminie Przasnysz wynika, że w badanym okresie odnotowano wahania zarówno w zakresie liczby zameldowań, jak i wymeldowań. Według danych BDL GUS ujemne saldo migracji utrzymuje się w Gminie nieprzerwanie w całym analizowanym okresie, a najniższy poziom salda migracji w Gminie odnotowano w 2023 r. W 2024 r. wynosiło ono -10. Na podkreślenie zasługuje fakt, że teren Gminy Przasnysz staje się atrakcyjnym miejscem do zamieszkania dla mieszkańców miast, stąd w kolejnych latach wskaźnik salda migracji może ulec poprawie.

1.2. Edukacja i wychowanie

Opieka nad dziećmi do 6. roku życia

Na terenie Gminy Przasnysz nie funkcjonują placówki zapewniające opiekę nad dziećmi do lat 3. Gmina nie posiada żłobka i w najbliższym czasie samorząd nie planuje uruchomienia podobnej instytucji.

W Gminie Przasnysz wychowaniem przedszkolnym objęte są dzieci w wieku od 3 do 6 lat, a w uzasadnionych przypadkach od 2,5 roku życia. We wszystkich Oddziałach Przedszkolnych, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa (tj. 5 godz. dziennie), realizowana jest podstawa programowa wychowania przedszkolnego. Dzieci, których rodzice wyrazili zgodę, mogą korzystać z 2 dodatkowych godzin wychowania przedszkolnego, a w Oddziale Przedszkolnym w Bogatem – z 4 dodatkowych godzin. Przedszkola oferują swoim wychowankom bogatą ofertę zajęć dodatkowych w postaci gimnastyki korekcyjnej, rytmiki, języka angielskiego, a także możliwość uczestnictwa w kołach zainteresowań – plastycznych, teatralnych, regionalnych, muzycznych, itp. Zajęcia dodatkowe są dostosowane do indywidualnych możliwości i potrzeb dzieci oraz mają na celu rozwijanie ich naturalnych umiejętności i zdolności.

Do końca roku szkolnego 2020/2021 na terenie Gminy funkcjonowały Punkty Przedszkolne. Od 1 września 2021 r. wychowanie przedszkolne realizowane jest w oddziałach przedszkolnych.

Na terenie Gminy do roku szkolnego 2024/2025 opiekę nad dziećmi sprawowały następujące oddziały przedszkolne:

- Oddział Przedszkolny w Bogatem,
- Oddział Przedszkolny w Dobrzankowie,
- Oddział Przedszkolny w Karwaczu,
- Oddział Przedszkolny w Starej Krępie,
- Oddział Przedszkolny w Lesznie.

Od roku szkolnego 2025/2026 nie funkcjonuje Oddział Przedszkolny z siedzibą w Karwaczu.

Kolejne tabele przedstawiają informacje na temat punktów przedszkolnych funkcjonujących w Gminie Przasnysz do końca roku szkolnego 2020/2021 oraz szczegółowe dane dotyczące działających oddziałów przedszkolnych oraz liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2018-2024.

Tabela 9 Wychowanie przedszkolne w Punktach Przedszkolnych w Gminie Przasnysz w latach 2018-2020

	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Punkt Przedszkolny w Bogatem	12	13	17
Punkt Przedszkolny w Dobrzankowie	8	7	8
Punkt Przedszkolny w Starej Krępie	13	19	19
Punkt Przedszkolny w Lesznie	16	11	14
liczba dzieci w punktach przedszkolnych	49	50	58

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów o stanie Gminy Przasnysz z lat 2018-2022

Tabela 10 Wychowanie przedszkolne w Oddziałach Przedszkolnych w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024

	2018/ 2019	2019/ 2020	2020/ 2021	2021/ 2022	2022/ 2023	2023/ 2024	2024/ 2025
Oddział Przedszkolny w Bogatem	21	19	16	29	30	33	32
Oddział Przedszkolny w Dobrzankowie	6	8	7	19	19	18	16
Oddział Przedszkolny w Karwaczu	7	8	3	9	8	9	4
Oddział Przedszkolny w Starej Krępie	19	25	25	46	42	42	41
Oddział Przedszkolny w Lesznie	14	16	20	30	26	20	24
Oddział Przedszkolny w Obrębie	6	0	0	0	0	0	0
liczba dzieci w oddziałach przedszkolnych	73	76	71	133	125	122	116

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów o stanie Gminy Przasnysz z lat 2018-2022 oraz danych gminnych

W Gminie Przasnysz znajduje się łącznie 4 czynne oddziały przedszkolne, do których uczęszcza 116 dzieci (dane dotyczą roku szkolnego 2024/2025). Liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w Gminie Przasnysz na przestrzeni badanego okresu wzrosła prawie dwukrotnie. Wzrost liczby dzieci w oddziałach przedszkolnych odnotowany w roku 2021 wynika z likwidacji punktów przedszkolnych i realizacji wychowania przedszkolnego w oddziałach. Zdaniem władz zwiększenie dostępności miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego nie jest konieczne i w najbliższym czasie tego typu działania nie będą wdrażane.

Jak wynika z *Raportu o stanie Gminy Przasnysz* z roku 2022 ze względu na umiejscowienie Gminy wokół miasta Przasnysz, część dzieci w wieku przedszkolnym, z różnych względów, uczęszcza do przedszkoli głównie na terenie miasta Przasnysz, ale również: miasta Maków

Mazowiecki, gminy Jednoróżec, gminy Płoniawy Bramura oraz gminy Karniewo. Tabela przedstawia ogólną liczbę dzieci uczęszczających w latach 2018-2023 do przedszkoli zlokalizowanych poza Gminą Przasnysz.

Tabela 11 Liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli zlokalizowanych poza Gminą Przasnysz

	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023
liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli poza Gminą Przasnysz	96	128	130	144	141

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych gminnych

Na przestrzeni badanych lat wzrosła liczba dzieci, które uczęszczają do przedszkoli znajdujących się poza terenem Gminy Przasnysz. Jak wynika z danych gminnych, zawarte w tabeli informacje dotyczące liczby dzieci są danymi stanowiącymi średnią miesięczną w roku szkolnym, ponieważ w poszczególnych miesiącach liczba dzieci ulegała niewielkim zmianom.

Szkoły podstawowe

W wyniku reformy szkolnictwa, edukacja podstawowa, czyli obowiązek szkolny, obejmuje osiem klas szkoły podstawowej. Zgodnie z art. 35 ust. 2 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 roku Prawo oświatowe (Dz. U. z 2025 r. poz. 1043 ze zm.), obowiązek szkolny dziecka rozpoczyna się z początkiem roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 7 lat, oraz trwa do ukończenia szkoły podstawowej, nie dłużej jednak niż do ukończenia 18. roku życia.

W momencie sporządzania Diagnozy w Gminie Przasnysz funkcjonują 3 szkoły podstawowe:

- Szkoła Podstawowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Bogatem,
- Szkoła Podstawowa im. mjr Henryka Sucharskiego w Nowej Krępie,
- Szkoła Podstawowa im. Św. Stanisława Kostki w Lesznie.

Następna tabela przedstawia liczebność uczniów poszczególnych szkół na przestrzeni lat 2018-2025.

Tabela 12 Liczba uczniów szkół podstawowych w Gminie Przasnysz w latach 2018-2025

	2018/ 2019	2019/ 2020	2020/ 2021	2021/ 2022	2022/ 2023	2023/ 2024	2024/ 2025
SP im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Bogatem	142	131	139	131	111	106	117
SP im. Mjr Heryka Sucharskiego w Nowej Krępie	138	138	132	131	119	111	123
SP im. Św. Stanisława Kostki w Lesznie	92	81	79	74	68	50	60
SP im. Jana Pawła II w Mchowie z filią w Obrębie	24	0	0	0	0	0	0
liczba uczniów ogółem	396	350	350	336	298	267	300

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów o stanie Gminy Przasnysz z lat 2018-2022 oraz danych gminnych

Na przestrzeni analizowanych lat zauważalny jest spadek uczniów szkół podstawowych znajdujących się na terenie Gminy, dopiero w roku szkolnym 2024/2025 nastąpił wzrost. Szkoła Podstawowa w Bogatem oraz Szkoła Podstawowa w Nowej Krępie są placówkami, do których uczęszcza najwięcej mieszkańców w wieku szkolnym. Ponadto należy zauważyć, że w badanym okresie jedna szkoła podstawowa uległa likwidacji. Z uwagi na małą liczbę dzieci uczęszczających do Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II w Mchowie z filią w Obrębie, jak również wysokie koszty utrzymania placówki, podjęto decyzję o jej likwidacji – przestała funkcjonować z dniem 31.08.2019 r.

W roku szkolnym 2024/2025 do szkół znajdujących się na terenie Gminy Przasnysz uczęszczało łącznie 300 uczniów, w tym również dzieci z innych miejscowości, których rodzice zdecydowali o zmianie obwodu szkoły.

Należy zaznaczyć, że część uczniów zamieszkujących Gminę Przasnysz uczęszcza do szkół podstawowych poza obwodem szkoły adekwatnym do ich miejsca zamieszkania, co ma bardzo duży wpływ na współczynnik skolaryzacji, omówiony w dalszej części rozdziału.

Następna tabela przedstawia dane na temat liczby uczniów z obwodów szkół znajdujących się na terenie Gminy Przasnysz, realizujących obowiązek szkolny poza Gminą.

Tabela 13 Uczniowie z obwodów szkół z terenu Gminy Przasnysz realizujący obowiązek szkolny poza Gminą Przasnysz w latach 2018-2025

	2018/ 2019	2019/ 2020	2020/ 2021	2021/ 2022	2022/ 2023	2023/ 2024	2024/ 2025
Obwód Szkoły Podstawowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Bogatem	43	53	52	41	41	42	45
Obwód Szkoły Podstawowej im. Mjr Henryka Sucharskiego w Nowej Krępie	34	33	16	25	31	31	30
Obwód Szkoły Podstawowej im. Św. Stanisława Kostki w Lesznie	12	13	13	19	20	31	40
SUMA	89	99	81	85	92	104	115

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych gminnych

Analiza wykazała, że na przestrzeni badanych lat liczba uczniów realizujących obowiązek szkolny poza Gminą Przasnysz notowała wahania – wartości wskaźnika wynosiły od 81 do 115 osób. Największa wartość została odnotowana w roku szkolnym 2024/2025. Należy zaznaczyć, że liczba uczniów uczęszczających do szkół podstawowych w innych jednostkach samorządowych stanowi w każdym analizowanym roku od 18 do 23%.

Ze względu na umiejscowienie Gminy wokół miasta Przasnysz, część uczniów w wieku szkolnym, z różnych względów, uczęszcza do szkół na terenie miasta. Dzieci z niektórych miejscowości na terenie Gminy przynależą do obwodów szkół na terenie miasta Przasnysz. W związku z powyższym Gmina Przasnysz podpisała w dniu 26 lipca 2019 r. porozumienie

z Gminą Miasto Przasnysz o współdziałaniu w sprawie włączenia w granice obwodów szkół miejskich miejscowości z terenu Gminy Przasnysz. Na mocy w/w porozumienia uczniowie z następujących miejscowości z terenu Gminy przynależą do obwodów dwóch szkół podstawowych w mieście Przasnysz:

- Szkoła Podstawowa nr 1 z Oddziałami Integracyjnymi im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Przasnyszu z siedzibą w Przasnyszu ul. Żwirki i Wigury 4: Bartniki, Góry Karwackie, Karwacz, Polny Młyn, Sierakowo, Wandolin, Wyrąb Karwacki, Zawadki;
- Szkoła Podstawowa nr 2 im. Henryka Sienkiewicza w Przasnyszu z siedzibą w Przasnyszu ul. Jana Kalińskiego 1: Golany, Klewki, Brzezice, Mchowo, Mchówko, Oględa, Kijewice, Trzcianka, Obrąb i Mirów.

Należy zaznaczyć, że rzeczywista liczba dzieci uczęszczających do szkół i oddziałów przedszkolnych nie jest tożsama z liczbą zameldowanych w obwodzie szkoły. Niektóre osoby nie zamieszkują Gminy Przasnysz, a jedynie są na jej terenie zameldowani.

Pogłębienie analizy poziomu edukacji podstawowej w Gminie Przasnysz będzie możliwe dzięki przyjrzeniu się współczynnikowi skolaryzacji brutto oraz wynikom egzaminów ósmoklasisty.

Współczynnik skolaryzacji brutto

Współczynnik skolaryzacji brutto jest stosunkiem liczby wszystkich osób uczących się na określonym poziomie do liczby osób w grupie wiekowej nominalnie odpowiadającej temu poziomowi kształcenia. Stanowi on istotną kwestię w procesie analizy edukacji podstawowej danego obszaru, ponieważ obrazuje aktywność edukacyjną społeczeństwa.

Wartości dotyczące współczynnika skolaryzacji brutto w Gminie Przasnysz w porównaniu do powiatu przasnyskiego, województwa mazowieckiego i całego kraju w latach 2018-2024 umieszczone zostały w kolejnej tabeli.

Tabela 14 Współczynnik skolaryzacji brutto w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024 w porównaniu do powiatu, województwa i kraju

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Gmina Przasnysz	59,82	52,95	52,87	49,41	45,36	40,60	43,92
miasto Przasnysz	113,80	117,37	119,48	128,14	126,08	125,30	138,95
powiat przasnyski	93,32	92,47	93,24	95,49	91,68	90,80	96,85
województwo mazowieckie	98,96	98,20	99,20	98,13	99,83	97,00	102,91
Polska	95,46	95,13	95,95	95,71	95,96	93,20	100,08

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (dostęp 26.11.2025)

W związku z tym, że w Polsce nauka na poziomie podstawowym jest obowiązkowa, wartość współczynnika skolaryzacji brutto powinna osiągać wyniki w okolicach 100%. Wynik Gminy Przasnysz jest zatem bardzo niski i w badanym okresie spadał z każdym rokiem, znacznie różniąc się od wartości odnotowanych dla miasta Przasnysz, całego powiatu przasnyskiego, województwa mazowieckiego i kraju.

Na kształtowanie się wskaźnika skolaryzacji na tak niskim poziomie w Gminie Przasnysz największy wpływ ma lokalizacja Gminy w niewielkiej odległości od miasta Przasnysz, do którego uczęszczają dzieci, z niektórych miejscowości znajdujących się na terenie Gminy Przasnysz, o czym pisano we wcześniejszych podrozdziałach, co obrazują wartości dla gminy miejskiej. Ponadto do szkół na terenie miasta Przasnysz uczęszczają też dzieci, których rodzice z różnych względów podjęli taką decyzję.

Ponadto uczniowie zamieszkujący teren Gminy Przasnysz odbywają swoją edukację również w innych sąsiednich gminach: Jednorożec, Płoniawy Bramura, Krzynowłoga Mała.

Należy również zaznaczyć, że rzeczywista liczba dzieci uczęszczających do szkół i oddziałów przedszkolnych nie pokrywa się z liczbą osób zameldowanych w obwodzie szkoły. Wynika to z faktu, że niektóre osoby nie zamieszkują Gminy Przasnysz, a jedynie są na jej terenie zameldowani.

Mając na uwadze powyższe czynniki, należy stwierdzić, że Gmina Przasnysz nie ma możliwości wpływu na znaczną zmianę wartości współczynnika skolaryzacji.

Wyniki egzaminu ósmoklasisty

W celu ustalenia oraz przeanalizowania poziomu nauczania mieszkańców Gminy Przasnysz objętych podstawowym obowiązkiem szkolnym, wykorzystano wyniki egzaminów ósmoklasisty, do których uczniowie podchodzą na koniec ostatniej klasy szkoły podstawowej. Egzamin ten jest obowiązkową formą weryfikacji wiedzy i kompetencji uczniów.

Następna tabela zawiera dane z siedmiu ostatnich lat – najstarsze wyniki dotyczą roku 2019, a najnowsze roku 2025. Wyniki egzaminu uczniów z Gminy Przasnysz zestawione zostały z wynikami uczniów szkół znajdujących się na terenie całego powiatu przasnyskiego, województwa mazowieckiego oraz kraju.

Tabela 15 Wyniki egzaminów ósmoklasisty w Gminie Przasnysz w latach 2019-2025 w porównaniu z powiatem, województwem i krajem

	2018/ 2019	2019/ 2020	2020/ 2021	2021/ 2022	2022/ 2023	2023/ 2024	2024/ 2025
Język polski							
Gmina Przasnysz	62	54	53	51	69	72	60
powiat przasnyski	60	54	54	56	65	61	56
województwo mazowieckie	67	62	64	64	69	66	68
Polska	63	59	60	60	66	61	64
Matematyka							
Gmina Przasnysz	42	41	37	48	42	44	46
powiat przasnyski	39	40	40	48	44	46	45
województwo mazowieckie	50	51	52	62	59	57	55
Polska	45	46	47	57	53	52	50

	2018/ 2019	2019/ 2020	2020/ 2021	2021/ 2022	2022/ 2023	2023/ 2034	2024/ 2025
Język angielski							
Gmina Przasnysz	42	36	51	48	56	62	59
powiat przasnyski	47	45	55	53	55	57	60
województwo mazowieckie	64	59	71	72	71	72	74
Polska	59	54	66	67	66	66	70

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE Warszawa i CKE (dostęp: 10.05.2024), raportów o stanie Gminy Przasnysz z lat 2019-2022 oraz danych gminnych

Analiza wyników egzaminów ósmoklasisty uczniów uczących się na terenie Gminy Przasnysz wykazała, że wyniki osiągnięte z języka polskiego prezentują się porównywalnie do średniej dla powiatu przasnyskiego, województwa mazowieckiego i całego kraju. W porównaniu z pozostałymi badanymi obszarami uczniowie Gminy Przasnysz osiągnęli słabsze wyniki z matematyki oraz języka angielskiego. Średnie wyniki dla Gminy wahają się w przypadku każdego z przedmiotów, zatem nie można jednoznacznie stwierdzić poprawy ani pogorszenia poziomu zdawalności egzaminów ósmoklasisty.

Kultura, sport, turystyka i rekreacja

Biblioteka

Za rozwój kulturalny w Gminie Przasnysz odpowiada Gminna Biblioteka Publiczna im. Józefa Narzymskiego w Bogatem z dwiema filiami: w Karwaczu i Dobrzankowie.

Do zadań Biblioteki należą:

- promocja i upowszechnianie czytelnictwa,
- popularyzacja literatury,
- zaspokajanie potrzeb czytelniczych i informacyjnych,
- zapewnienie dostępu do szeroko pojętej kultury poprzez organizację spotkań autorskich, prelekcji, warsztatów muzycznych, wokalnych i teatralnych,

konkursów, pikników czytelniczych oraz zajęć dla najmłodszych w czasie wakacji i ferii zimowych.

Gminna Biblioteka Publiczna im. Józefa Narzymskiego w Bogatem, wraz z filiami w Karwaczu i Dobrzankowie, pełni kluczową rolę w rozwoju kulturalnym gminy Przasnysz. Analiza danych oraz warunków funkcjonowania wskazuje, że biblioteka jest aktywnym i znaczącym ośrodkiem życia społecznego, mimo ograniczeń lokalowych i budżetowych.

Biblioteka posiada szeroką ofertę działań promujących czytelnictwo, obejmującą spotkania autorskie, warsztaty muzyczne, teatralne i wokalne, konkursy oraz koncerty. Organizowane są także zajęcia dla dzieci podczas wakacji i ferii oraz działania w przedszkolach i szkołach angażujące różne grupy wiekowe. Przy bibliotece działają dwie orkiestry dęte: w Bogatem i Starej Krępie, co dodatkowo wzmacnia jej wpływ na rozwój lokalnej kultury. Wszystkie usługi w bibliotekach, w tym również działania edukacyjno-kulturalne są bezpłatne dla uczestników. Współpraca z Urzędem Gminy, instytucjami i stowarzyszeniami sprzyja integracji społeczności oraz poszerzaniu zasięgu wydarzeń kulturalnych. Dostęp do platformy LEGIMI oraz funkcjonalna strona internetowa z katalogiem online odpowiada na współczesne potrzeby użytkowników, zwiększając atrakcyjność oferty cyfrowej.

W przestrzeni biblioteki wyróżnia się atrakcyjnie urządzona strefa dla najmłodszych oraz brak barier architektonicznych dla osób z niepełnosprawnościami.

Tabela przedstawia zasoby Biblioteki Publicznej w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024.

Tabela 16 Zasoby biblioteczne Biblioteki Publicznej w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
czytelnicy	871	865	691	757	769	743	751
księgozbiór	37 641	38 266	39 093	39 835	40 313	40 902	41 443
wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz	12 112	12 179	9 091	10 556	10 831	11 358	11 455

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (dostęp: 08.03.2024) oraz danych gminnych

Analiza danych z lat 2018–2024 wskazuje na systematyczne powiększanie księgozbioru (wzrost z 37 641 do 41 443 woluminów) oraz stopniowe odbudowywanie liczby czytelników i wypożyczeń po spadku związanym z pandemią COVID-19. Mimo tego zauważalny jest niewystarczający nawyk korzystania z biblioteki wśród dzieci i młodzieży, z czego część wynika z uwarunkowań komunikacyjnych (dojazdy do szkół poza gminą).

Ograniczenia lokalowe oraz położenie biblioteki (brak możliwości lokalizacji w centrum gminy) w istotny sposób ograniczają zakres oferty. Budżet instytucji nie pozwala na wdrażanie wszystkich działań i inwestycji niezbędnych do pełnego rozwoju. Brakuje rozwiązań takich jak wrzutnia czy książkomat, które umożliwiłyby zwroty i wypożyczenia poza godzinami pracy.

Ocena potencjału i wyzwań

Biblioteka posiada silne fundamenty do dalszego rozwoju – jest postrzegana jako przyjazne miejsce, dysponuje zaangażowanym personelem, szerokimi kompetencjami w organizacji wydarzeń oraz współpracy międzysektorowej. Wdrażanie nowoczesnych narzędzi cyfrowych (Legimi, katalog online, strona internetowa) zwiększa jej dostępność i pozwala reagować na zmieniające się potrzeby odbiorców.

Wyzwania obejmują przeciwdziałanie spadkowi zainteresowania książką wśród młodszych pokoleń i dostosowanie oferty do społeczeństwa korzystającego z treści głównie w formie cyfrowej. Konieczne jest również zwiększenie dostępności usług poprzez rozszerzenie godzin pracy i wdrożenie rozwiązań umożliwiających korzystanie z zasobów w trybie samoobsługowym.

Przewidywana skuteczność działań rozwojowych

Realizacja strategii zakładającej modernizację infrastruktury (nowa siedziba z czytelnią letnią, salą multimedialną, większą przestrzenią dla użytkowników) przyniesie znaczące efekty:

- zwiększenie liczby użytkowników dzięki poprawie komfortu i dostępności,
- poszerzenie oferty edukacyjno-kulturalnej,
- wzmocnienie funkcji integracyjnej biblioteki w środowisku lokalnym,

- podwyższenie standardu świadczonych usług, co przełoży się na wizerunek placówki.

Potencjał rozwoju biblioteki mogą dodatkowo wzmocnić projekty grantowe, uruchomienie bibliobusu oraz wdrożenie systemu samoobsługowych wypożyczeń i zwrotów. Przy odpowiednim wsparciu finansowym Biblioteka w Bogatem ma szansę stać się nowoczesnym centrum kultury i informacji, wyrównującym szanse edukacyjne mieszkańców oraz skutecznie przeciwdziałającym spadkowi poziomu czytelnictwa w regionie.

Dla biblioteki opracowano wizję oraz misję, które zawiera następująca tabela.

Tabela 17 Wizja i misja Gminnej Biblioteki Publicznej im. Józefa Narzymskiego w Bogatem

wizja	Gminna Biblioteka Publiczna w Bogatem promuje czytelnictwo wśród mieszkańców gminy Przasnysz, edukuje i informuje, zaspokaja potrzeby kulturalne użytkowników, integruje środowisko lokalne, a także zapewnia profesjonalny poziom usług i buduje pozytywny wizerunek biblioteki w środowisku lokalnym.
misja	Gminna Biblioteka Publiczna to nowoczesne centrum rozwoju mieszkańców gminy, lokalny ośrodek informacji i kultury wyrównujący szanse edukacyjne społeczności lokalnej, pozyskujący środki zewnętrzne. To przestrzeń przyjazna dla wszystkich użytkowników, w której można realizować inicjatywę obywatelską, poznawać przeszłość i kreować przyszłość, integrować środowisko lokalne.

Źródło: dane gminne

Biblioteka zmierza w stronę nowoczesnego ośrodka informacji, kultury i edukacji, stale doskonaląc swój model działania i wzmacniając profesjonalizm usług. Planowana rozbudowa bazy lokalowej, stworzenie nowych stref dedykowanych odbiorcom, rozwój infrastruktury multimedialnej oraz wdrożenie innowacji technologicznych pozwolą zaspokoić rosnące potrzeby społeczne. Odpowiedzią na lokalne wyzwania staje się coraz większe zaangażowanie personelu, elastyczność oferty i szeroka współpraca partnerska, które zapewniają skuteczność i efektywność podejmowanych działań. Dzięki temu biblioteka stopniowo wyrównuje szanse edukacyjne i kulturowe społeczności gminnej, wpisując się w misję lokalnego centrum rozwoju.

Sport

Obiekty sportowe w Gminie Przasnysz funkcjonują głównie w ramach szkół podstawowych z terenu Gminy. Szkoły dysponują dobrze wyposażonymi salami gimnastycznymi oraz siłowniami. Na obszarze szkół znajdują się boiska wielofunkcyjne, hale sportowe oraz boisko ORLIK, kort tenisowy.

Dla dzieci i młodzieży są organizowane różne wydarzenia sportowe, które skłaniają ich do aktywności fizycznej np. Dzień dziecka. Uczniowie mają dostęp również do wzięcia udziałów w konkursach i zawodach sportowych. Na terenie Gminy funkcjonują szkolne kluby sportowe.

Gmina podejmuje również liczne inwestycje i działania w celu budowy i modernizacji obiektów sportowych oraz popularyzacji kultury fizycznej i sportu. Przykładem takich przedsięwzięć może być budowa ogólnodostępnych siłowni na świeżym powietrzu, modernizacja placów zabaw, a także modernizacja hali sportowej i budowa ścianki wspinaczkowej wewnątrz szkoły w Bogatem wyposażonej w sprzęt do wspinaczki i system asekuracji. Siłownie plenerowe zlokalizowane są w następujących miejscowościach: Sierakowo, Dobrzankowo, Klewki, Zakocie, Bartniki, Obrąb, Mchowo, Bogate, Leszno, Stara Krępa, Golany, Karwacz, Oględa. Gmina wciąż realizuje inwestycje mające na celu unowocześnienie infrastruktury sportowej (m. in. modernizacja sali sportowej w Nowej Krępie i boiska ORLIK w Bogatem).

Zabytki

Do najważniejszych zabytków zlokalizowanych w Gminie Przasnysz należą:

- Dwór w Obrębie i park podworski z XIX w. (obiekt prywatny),
- Dwór i otaczający go park w Karwaczu z XX w. (obiekt prywatny),
- Park i zespół podworski w Lesznie z początku XX w. (powierzchnia zabytku: 6,40 ha, w tym powierzchnia należąca do Gminy Przasnysz: 1,99 ha),
- Święte Miejsce będące miejscem ukazania się Matki Boskiej na lipie rosnącej na leśnej polanie. Obecnie znajdują się tam drewniany kościół wraz z obrazem Matki Boskiej Częstochowskiej, kapliczką, stacjami drogi krzyżowej wykonanych z kamieni polnych wokół polany i pomnikiem Kardynała Aleksandra Kakowskiego.

- Kościół w miejscowości Bogate – jest to świątynia murowana w stylu gotyckim. Jej wnętrze stanowią: ołtarz główny poświęcony Trójcy Przenajświętszej oraz ołtarze boczne. Kościół posiada również klasycystyczną, czworoboczną dzwonnice. Na terenie świątyni znajdują się obiekty upamiętniające ofiary II wojny światowej oraz Tadeusza Kościuszkę.
- Aleja kasztanowa w miejscowości Leszno.
- Figura Św. Rocha w Dobrzankowie,
- Przestrzenny Układ Komunikacyjny Mławskiej Kolei Dojazdowej (Klewki – Leszno - Gostkowo).

Zdjęcie 1 Park w Lesznie

Źródło: dane gminne

Zdjęcie 2 Kapliczka w Świętym Miejsu

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Parafia_sw._Stanislawa_Biskupa_w_Swietym_Miejsu (dostęp: 18.10.2024)

Zdjęcie 3 Kościół w Świętym Miejsu

Źródło: dane gminne

Zdjęcie 4 Kościół w Bogate

Źródło: dane gminne

Zdjęcie 5 Aleja kasztanowa w Lesznie

Źródło: dane gminne

Gospodarstwa agroturystyczne

Na terenie Gminy Przasnysz znajdują się następujące gospodarstwa agroturystyczne:

- Gościniec „Pod Kasztanem” w m-ci Fijałkowo 9 – liczba miejsc noclegowych 15,
- Gospodarstwo agroturystyczne hodowla i chów koni „Stajnia u Romanów” w m-ci Fijałkowo 11 – liczba miejsc noclegowych 4,
- Agroturystyka „Szafir” w m-ci Fijałkowo 8 – liczba miejsc noclegowych 12,
- Agroturystyka „Zbigniew Berk” w m-ci Bogate 129 A – liczba miejsc noclegowych 12,
- Gospodarstwo agroturystyczne „Katarzynka” w m-ci Fijałkowo 20 – liczba miejsc noclegowych 14,
- Gospodarstwo gościnne „Podbór” w m-ci Szla 12 – liczba miejsc noclegowych 6,
- Gospodarstwo agroturystyczne „MIRON” w m-ci Szla 44 – liczba miejsc noclegowych 2,
- Gospodarstwo agroturystyczne „OAZA” w m-ci Wyrąb Karwacki 8 – liczba miejsc noclegowych 2,
- Usługi agroturystyczne „ALEKSANDRA” w m-ci Klewki 23 B – liczba miejsc noclegowych 13,
- Gospodarstwo agroturystyczne „Pod Jaworem” w m-ci Cierpigórz 7 – liczba miejsc noclegowych 4,
- Gospodarstwo agroturystyczne „Stajnia Księstwo” w m-ci Księstwo 2 – liczba miejsc noclegowych 10,
- Gospodarstwo agroturystyczne „Sielanka” w m-ci Helenowo Nowe 4 – liczba miejsc noclegowych 6,
- Usługi hotelarskie „Dwór Karwacz” w m-ci Karwacz 43 – liczba miejsc noclegowych 22.

Gospodarstwa agroturystyczne mają do zaoferowania kilkadziesiąt miejsc noclegowych, a także pola do rozkładania namiotów i pozostawienia samochodów oraz przyczep kempingowych. Są otoczone przez lasy składające się z różnorodnych gatunków drzew iglastych i liściastych.

Obiekty agroturystyczne zapewniają wyżywienie, a także korzystanie z ich atrakcji, między innymi: place zabaw, boiska do gier zespołowych, wycieczki rowerowe, łowienie ryb, grzybobranie, ogniska, sale biesiadne i stołówki. Niektóre z gospodarstw posiadają zwierzęta na przykład konie i proponują przejażdżki bryczkami. Gospodarstwa specjalizują się również w organizowaniu spotkań integracyjnych i innych imprez okolicznościowych.

1.3. Pomoc społeczna

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Przy ul. Stanisława Kostki 5 w Przasnyszu działa Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (dalej GOPS). Ośrodek jest najczęściej pierwszym i zasadniczym miejscem, do którego osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej zwracają się o pomoc. Osoby poszukujące pomocy zwracały się w różnych sprawach: począwszy od zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, wsparcia finansowego, jak również w poszukiwaniu rozwiązań różnych spraw rodzinnych. Zasadniczym celem pomocy społecznej jest doprowadzenie do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin korzystających ze wsparcia naszej instytucji. Instytucja jako gminna jednostka organizacyjna powstała w celu realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej dotyczących:

- przyznawania i wypłacania przewidzianych ustawą świadczeń,
- pracy socjalnej,
- prowadzenia i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej,
- analizy i oceny zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,
- realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych,
- rozwijania nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

W Gminie Przasnysz pomoc społeczna świadczona jest mieszkańcom w postaci:

- domów pomocy społecznej,
- składek na ubezpieczenia zdrowotne,
- zasiłków stałych,
- zasiłków okresowych,

- zasiłków celowych i w naturze, w tym specjalnych zasiłków celowych,
- dodatków mieszkaniowych oraz dodatków energetycznych,
- wynagrodzeń dla opiekunów prawnych,
- usług opiekuńczych i usług sąsiedzkich,
- posiłków w szkole i w domu,
- usuwania skutków klęsk żywiołowych,
- pokrycia kosztów schronienia,
- klubów seniora,
- dodatków osłonowych,
- dodatków węglowych,
- dodatków dla gospodarstw domowych,
- dodatków elektrycznych,
- pomocy obywatelom Ukrainy,
- świadczeń wychowawczych,
- świadczeń rodzinnych, świadczeń z Funduszu alimentacyjnego,
- składek emerytalno-rentowych,
- składek zdrowotnych,
- Karty Dużej Rodziny,
- wspierania rodziny (w postaci asystenta rodziny oraz rodzin zastępczych),
- pomocy żywnościowej,
- programu „Czyste Powietrze”,
- programu „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością”.
- programu „Korpus Wsparcia Seniorów”
- projektu dotyczącego rozwoju usług społecznych, w tym wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego.

Tabela przedstawia liczbę rodzin, dzieci, osób i gospodarstw korzystających z pomocy społecznej w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024.

Tabela 18 Liczba rodzin, dzieci, osób i gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne	403	353	315	248	198	159	116
liczba dzieci, na które są otrzymane zasiłki rodzinne	834	742	704	569	477	365	264
liczba gospodarstw korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	224	195	164	126	126	118	155
liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	744	640	503	345	353	344	380
liczba Niebieskich Kart	14	16	24	15	14	9	18

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (dostęp: 26.11.2025) oraz danych gminnych

W badanym okresie liczba rodzin i dzieci, na które są płacone zasiłki rodzinne zmalała o odpowiednio: 71,22% i 68,35%. Spadek zauważalny jest również u beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, zarówno w liczbie gospodarstw, jak i liczbie osób. W analizowanym okresie najwięcej niebieskich kart wydano w 2020 roku.

W 2023 r. GOPS podjął szereg działań zmierzających ku poprawie sytuacji mieszkańców Gminy poprzez realizację i rozwój nowych usług społecznych.

GOPS realizował na przykład projekt pn. „Usługi społeczne w Gminie Przasnysz” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020. Celem projektu było zwiększenie dostępności do usług społecznych dla mieszkańców Gminy Przasnysz potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i są zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Realizacja projektu miała służyć zaspokojeniu

indywidualnych potrzeb osób niesamodzielnych m.in. poprzez: wsparcie fizjoterapeuty, wsparcie psychologa, wsparcie opiekunów faktycznych, czy wypożyczanie sprzętów wspomagających samodzielność.

W ramach Programu Wieloletniego „Senior+” utworzono Klub Seniora, który działa w miejscowości Bogatem i oferuje miejsca dla 15 członków w wieku 60+. Jego funkcjonowanie sprzyja m.in. aktywizacji społecznej seniorów.

W 2023 r. GOPS uczestniczył w Programie Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej „Korpus Wsparcia Seniorów” w ramach programu zakupiono 7 opasek bezpieczeństwa wraz z obsługą monitoringu. W momencie opracowywania niniejszego dokumentu Program dzieli się na dwa moduły. Celem głównym Modułu I jest poprawa poczucia bezpieczeństwa oraz możliwości samodzielnego funkcjonowania w miejscu zamieszkania seniorów w wieku 65 lat i więcej przez dostęp do „opieki na odległość”. Cel główny Modułu II to zapewnienie usług opiekuńczych w formie usług sąsiedzkich seniorom w wieku 60 lat i więcej. Z programu skorzystały dotąd 3 osoby.

W r2024 r. GOPS przystąpił także do programu „Korpus Wsparcia Seniorów”, w ramach którego realizując Moduł I Programu przeszkolono osoby w zakresie BHP i pokryto koszty ich ubezpieczenia, które świadczyły usługi sąsiedzkie dla 3 osób z terenu Gminy. Natomiast w ramach Modułu II pokryto koszty zakupu usługi obsługi systemu polegającego na sprawowaniu całodobowej opieki na odległość nad seniorami przez centrum monitoringu. W ramach tego modułu zakupiono 7 opasek bezpieczeństwa wraz z obsługą monitoringu.

Od 2021 r. GOPS aplikuje o środki na realizację programu „Asystent osoby z niepełnosprawnością” – w 2023 r. z asystentury skorzystały 22 osoby z niepełnosprawnością, w tym 3 dzieci. Natomiast w 2024 r. z programu skorzystało 30 osób z niepełnosprawnością, w tym 2 dzieci. Głównym celem Programu jest wprowadzenie usług asystencji osobistej jako formy ogólnodostępnego wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym. Jego adresatami są dzieci w wieku do 16. roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności, łącznie ze wskazaniem konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia,

rehabilitacji i edukacji oraz osoby niepełnosprawne posiadające orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności albo umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, albo orzeczenie traktowane na równi do wyżej wymienionych. Usługi asystencji osobistej polegają

w szczególności na pomocy w wykonywaniu czynności dnia codziennego, towarzyszeniu i pomocy uczestnikowi programu w trakcie wyjść, załatwianiu spraw urzędowych, umożliwianiu korzystania z dóbr kultury (np. muzeum, kina, teatru, galerii sztuki, wystaw), zaprowadzaniu i odbieraniu dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności do placówki oświatowej.

Analizując realizację dotychczasowych działań, GOPS zauważa znaczną poprawę jakości życia mieszkańców, dlatego planuje dalsze działania z zakresu rozwoju usług społecznych na terenie Gminy Przasnysz.

Gminne programy i strategie

Zgodnie z *Raportem o stanie Gminy Przasnysz* za 2023 rok w Gminie przyjęto uchwałą nr XXIV/192/2021 z dnia 10 lutego 2021 roku Rady Gminy Przasnysz *Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Przasnysz na lata 2021-2026*. Celem głównym tej strategii jest: rozwój systemowego podejścia do problemów społecznych zapobiegającego wykluczeniu społecznemu i marginalizacji.

W celu realizacji celu głównego dokumentu wyznaczono następujące cele szczegółowe:

1. Aktualizacja zawodowa osób bezrobotnych i przeciwdziałanie zjawisku ich wykluczenia społecznego,
2. Rozwój zintegrowanego systemu wsparcia przeciwdziałania uzależnieniom,
3. Rozwój zintegrowanego wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych.

Na podstawie Uchwały nr LXIV/438/2024 Rady Gminy Przasnysz z dnia 26 lutego 2024 r. przyjęto *Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Przasnysz na lata 2024-2027*, który jest kontynuacją *Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Przasnysz na lata 2020-2023*.

Główne cele aktualnego Programu to:

1. Zintensyfikowanie działań profilaktycznych, diagnostycznych i edukacyjnych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej w obszarze profilaktyki, diagnozy społecznej i edukacji społecznej,
2. Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób doznających przemocy domowej w obszarze ochrony, pomocy i wsparcia osób doznających przemocy domowej,
3. Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc domową w obszarze oddziaływania na osoby stosujące przemoc domową,
4. Podnoszenie jakości i dostępności świadczonych usług przez rozwijanie i doskonalenie kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej w obszarze podnoszenia kompetencji, rozwijania i doskonalenia umiejętności służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.

Gmina Przasnysz posiada również *Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Przasnysz na lata 2025 – 2027*, który został przyjęty uchwałą nr XII/79/2025 Rady Gminy Przasnysz z dnia 30 stycznia 2025 r. Głównym celem programu jest rozwijanie systemu wsparcia rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz zapewnienie odpowiednich warunków życia dzieciom w naturalnym środowisku rodzinnym.

Główny cel Programu realizowany jest przez następujące cele szczegółowe:

- Cel szczegółowy 1: Zapewnienie niezbędnych zasobów ludzkich, organizacyjnych i finansowych w budowaniu i utrzymaniu systemu wspierania rodziny,
- Cel szczegółowy 2: Zapewnienie rodzinom stabilizacji bytowej i poczucia bezpieczeństwa socjalnego,
- Cel szczegółowy 3: Rozwijanie zdolności opiekuńczo-wychowawczych- rodzin,
- Cel szczegółowy 4: Promowanie prawidłowego modelu rodziny,
- Cel szczegółowy 5: Zapewnienie pobytu w pieczy zastępczej, objęcie opieką dziecka poza rodziną biologiczną.

1.4. Ochrona zdrowia

Opieka zdrowotna

Na obszarze Gminy nie funkcjonują punkty apteczne ani inne punkty ochrony zdrowia. Mieszkańcy Gminy w celu podjęcia leczenia muszą udać się do innych placówek zlokalizowanych w powiecie przasnyskim, głównie mieście Przasnysz. Według danych GUS na terenie powiatu przasnyskiego w 2024 r. znajdowało się 13 aptek oraz 2 punkty apteczne. W mieście Przasnysz zlokalizowane są pogotowie ratunkowe oraz Szpital im. Wojciecha Oczko, który sprawuje opiekę medyczną nad mieszkańcami powiatu przasnyskiego.

Głównym podmiotem leczniczym jest Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej z siedzibą w Przasnyszu. Oferuje on usługi leczenia stacjonarnego i ambulatoryjnego, rehabilitacji, psychiatrii, leczenia uzależnień, transportu sanitarnego i medycznego oraz badań diagnostycznych i profilaktycznych.

Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych

Uchwałą nr LXII/430/2023 Rady Gminy Przasnysz z dnia 29 grudnia 2023 r. przyjęto *Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2024-2025*.

Problem nadużywania alkoholu, uzależnień i zażywania narkotyków jest poważnym problemem przynoszącym niekorzystne skutki. W celu profilaktycznych działań przeprowadzono szereg warsztatów, projektów i programów edukacyjnych, które zrealizowali uczniowie, rodzice i nauczyciele szkół.

W GOPS działa Punkt Informacyjno-Konsultacyjny, w którym psycholog informuje osoby uzależnione o możliwych formach ich leczenia i terapii. Ponadto organizowane są również konsultacje dla osób stosujących przemoc domową oraz członków ich rodzin.

W ramach realizacji zadań Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych udzielane są konsultacje i informacje osobom uzależnionym, pijącym alkohol, zażywającym szkodliwie substancje oraz członkom rodzin z problemem alkoholowym.

Punkt konsultacyjny działa w siedzibie Urzędu Gminy Przasnysz. Dyżury prowadzi Pełnomocnik Wójta ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Istnieje możliwość skorzystania z konsultacji telefonicznej. Konsultacje są udzielane w zakresie:

- motywowanie osób uzależnionych i członków ich rodzin do podjęcia leczenia,
- rozpoznawanie zjawiska przemocy domowej, udzielanie informacji o możliwości uzyskania pomocy, powstrzymania przemocy oraz inicjowanie interwencji w przypadku przemocy domowej,
- wskazanie profesjonalnych placówek pomocowych na terenie powiatu.

Współpraca Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych z Komendą Powiatową Policji w Przasnyszu polega na monitorowaniu pracy sklepów sprzedających napoje alkoholowe oraz w zakresie spożywania tego rodzaju napojów w okolicach sklepów. Ponadto jednostki policji prowadziły dotąd działania w celu przeciwdziałania nietrzeźwym kierowcom.

Zgodnie z *Raportem o stanie Gminy Przasnysz* za 2023 rok w 2023 r. zanotowano 134 interwencje związane z rodzinami, w których pojawił się problem alkoholowy oraz problem przemocy. Prowadzono na obszarze Gminy 17 Niebieskich Kart w 2023 r.

Aktywność społeczna

Organizacje pozarządowe

Zgodnie z Portalem Organizacji Pozarządowych i danymi uzyskanymi z Urzędu Gminy Przasnysz na terenie Gminy Przasnysz funkcjonują następujące organizacje:

- Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Gminy Przasnysz,
- Stowarzyszenie Bogate Serca, Bogate,
- Stowarzyszenie Hodowców, użytkowników i miłośników koni „KAWALKADA”, Fijałkowo,
- Stowarzyszenie pomocy Polakom na Podolu „SMOTRYCZ”, Kijewice,
- Stowarzyszenie PRZASNYSKY PATRIOCI, Dobrzankowo,
- Stowarzyszenie „Dajcie Nam Życ”, Wielodróż,

- Stowarzyszenie „Konstelacja Młodych Gwiazd”, Stara Krępa,
- Stowarzyszenie Koła Gospodyń Wiejskich Sołectwa Stara Krępa,
- Fundacja PELIKAN, Sierakowo.

Na terenie Gminy Przasnysz prężnie działają następujące Koła Gospodyń Wiejskich:

- Koło Gospodyń Wiejskich w Gostkowie,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Wielodrożu,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Dobrzankowie,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Mchowie,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Bartnikach,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Lesznie,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Wyrębie Karwackim,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Obrębie,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Golanach,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Karwaczu,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Bogatem.
- Koło Gospodyń Wiejskich w Zakociu.

W Gminie Przasnysz dostrzegalna jest silna potrzeba integracji społecznej, np. poprzez organizację zajęć dla seniorów, ponieważ często pozostają sami w domach oraz aktywizację środowisk wiejskich - włączenie ich we wspólne inicjatywy. Na uwagę zasługuje fakt, że mieszkańcy angażują się w realizację wspólnych inicjatyw promujących działania środowisk lokalnych i gminnych sprzyjających budowaniu poczucia przynależności i wspólnotowości. Na przykład Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Gminy Przasnysz realizuje projekty, które wychodzą naprzeciw wspomnianym potrzebom, umożliwiając mieszkańcom wspólną pracę, wymianę doświadczeń i nawiązanie partnerskich działań pomiędzy podmiotami, wspierając rozwój tożsamości społeczności wiejskiej, poczucie przynależności i odpowiedzialności za Gminę, jak również integrując

mieszkańców poszczególnych miejscowości. Stowarzyszenie realizuje działania z zakresu organizacji czasu wolnego oraz promocji Gminy przy ścisłej współpracy z GOPS.

Wybory samorządowe

O aktywności społecznej danej jednostki administracyjnej może świadczyć zaangażowanie jej mieszkańców w wybory samorządowe.

Tabela zawiera liczbę mieszkańców z Gminy Przasnysz biorących udział w wyborach samorządowych w 2024 r. w odniesieniu do powiatu przasnyskiego, województwa mazowieckiego i kraju.

Tabela 19 Wybory samorządowe w Gminie Przasnysz w 2024 r. odniesieniu do powiatu, województwa i kraju

	uprawnieni do głosowania	oddane ważne głosy	frekwencja
Gmina Przasnysz	5 478	3 041	56,37
powiat przasnyski	39 720	22 972	58,65
województwo mazowieckie	4 122 396	2 323 241	57,04
Polska	28 990 776	14 873 064	51,99

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://wybory.gov.pl> (dostęp: 04.02.2025)

Frekwencja w wyborach samorządowych Gminy Przasnysz była niższa niż frekwencja w powiecie i województwie. Sugeruje to niedostateczny poziom aktywności wyborczej mieszkańców Gminy Przasnysz.

Kolejna tabela przedstawia liczbę ludności Gminy Przasnysz, która wzięła udział w wyborach parlamentarnych odbywających się w 2023 r. Dane dla Gminy porównano z frekwencją wyborczą w powiecie przasnyskim, województwie mazowieckim i Polsce.

Tabela 20 Wybory parlamentarne w Gminie Przasnysz w 2023 r. w odniesieniu do powiatu, województwa i kraju

	uprawnieni do głosowania	oddane ważne głosy	frekwencja
Gmina Przasnysz	5 412	3 525	66,54
powiat przasnyski	38 714	25 978	68,71
województwo mazowieckie	4 152 672	3 248 865	79,27%
Polska	29 532 595	21 026 899	74,38

Źródło: opracowanie własne na podstawie:

<https://sejmsenat2023.pkw.gov.pl/sejmsenat2023/pl/frekwencja/Koniec/pl?elections=sejm> (dostęp: 04.02.2025)

Analiza wykazała, że frekwencja w wyborach parlamentarnych w Gminie Przasnysz w 2023 r. była niższa niż w pozostałych badanych jednostkach. Wskazuje to na niedostateczny stopień zaangażowania mieszkańców Gminy w sprawy związane z wyborem władz.

1.5. Bezpieczeństwo publiczne

Komisariat Policji

Działalność Powiatowego Komisariatu Policji w Przasnyszu skupiała się na rozwiązywaniu problemu z uzależnieniami, głównie z tymi od alkoholu. Swoje działania podejmowała w celu eliminowania nietrzeźwych kierowców oraz kontroli sprzedaży napojów alkoholowych i ich spożywania w okolicach sklepów, a także zwalczaniu licznych aktów wandalizmu nad zalewem w Karwaczu, w zabytkowym parku w Lesznie i innych miejscach publicznych. Policja współpracuje z GOPS i pracownikami socjalnymi we wspieraniu rodzin i wychowaniu dzieci.

Ochotnicza Straż Pożarna

Na terenie Gminy Przasnysz Funkcjonuje 10 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych (dalej: OSP) zajmujących się podstawowymi zadaniami z zakresu ratowania życia, zdrowia i mienia ludzkiego. W 2023 r. na obszarze Gminy znajdowały się poniższe jednostki OSP:

- OSP Bogate (włączona do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego),
- OSP Dobrzankowo,
- OSP Gostkowo,
- OSP Karwacz,
- OSP Leszno (włączona do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego),
- OSP Mchowo (włączona do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego),
- OSP Obręb (włączona do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego),
- OSP Stara Krępa (włączona do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego),
- OSP Szla,
- OSP Zawadki.

W zależności od potrzeb sprzętowych danej jednostki była przyznawana wysokość dofinansowań dla poszczególnych OSP przez Gminę Przasnysz.

Jednostki OSP są wyposażone w: samochody pożarnicze, zestawy narzędzi ratownictwa drogowego, aparaty powietrzne, sprzęt do oznakowania terenu akcji ratowniczej, piły ratownicze do szyb klejonych i piły spalinowe do cięcia drewna, motopompy pożarnicze, agregaty prądotwórcze, wentylatory oddymiające, wyposażenie osobiste i ochronne, komplety węży i armatury wodnej, osłony do zabezpieczenia uszkodowanego i inne narzędzia służące jednostkom OSP do ich podstawowej działalności.

Tabela zawiera liczbę członków OSP z Gminy Przasnysz i liczbę ich wyjazdów do akcji ratowniczo-gaśniczych w 2024 r.

Tabela 21 Liczba członków OSP z Gminy Przasnysz i liczba ich wyjazdów do zdarzeń ratowniczo-gaśniczych w 2024 r.

nazwa jednostki	liczba członków OSP	liczba wyjazdów do zdarzeń ratowniczo-gaśniczych
OSP Bogate	40	54
OSP Dobrzankowo	14	5
OSP Gostkowo	19	3
OSP Karwacz	22	24
OSP Leszno	29	26
OSP Mchowo	34	50
OSP Obręb	30	13
OSP Stara Krępa	22	33
OSP Szla	17	4
OSP Zawadki	19	4
razem	246	170

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z *Raportu o stanie Gminy Przasnysz za 2024 r.*

W 2024 r. jednostki OSP w Gminie Przasnysz zrealizowały 170 wyjazdów w ramach akcji ratowniczo-gaśniczych. Z danych gminnych wynika, że liczba zdarzeń ratowniczych spada rokrocznie, a najwięcej wyjazdów do akcji ratowniczo-gaśniczych odnotowują jednostki należące do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Wynika to z podwyższonej gotowości bojowej tych jednostek, odpowiednim wyposażeniem w sprzęt ratowniczo-gaśniczy, większą mobilnością i wyższym poziomem wyszkolenia ratowników.

Działalność jednostek OSP w Gminie Przasnysz skupia się głównie na podstawowych zadaniach ratowniczo-gaśniczych związanych z ratowaniem życia, zdrowia i mienia ludzkiego. Gmina Przasnysz każdego roku wspiera jednostki OSP, m. in. przekazując środki finansowe z budżetu gminy oraz pomagając pozyskać środki zewnętrzne. Przykładem jest zakup średniego samochodu ratowniczo-gaśniczego dla OSP Bogate w 2024 roku oraz

zakup sprzętu, wyposażenia, środków ochrony osobistej niezbędnych w podejmowanych przez ochotników akcjach.

Wszyscy członkowie jednostek OSP biorący czynny udział w działaniach ratowniczo-gaśniczych posiadają odpowiednie wykształcenie pożarnicze posiadają aktualne badania lekarskie oraz ubezpieczenie.

Z dniem 1 stycznia 2022 r. weszła w życie Ustawa z dnia 17 grudnia 2021 r. o ochotniczych strażach pożarnych (Dz. U. z 2025 r. poz. 244). Ustawa przyznaje strażakom ochotnikom po spełnieniu przez nich wyznaczonych zasad świadczenie emerytalne. Przekłada się to na coraz większe zainteresowanie wśród społeczeństwa chęcią przynależności do OSP i działalnością ratowniczo-gaśniczą.

Oświetlenie ulic

Jak podaje *Raport o stanie Gminy Przasnysz* za 2024 r., na obszarze Gminy znajdują się: 1 580 punkty oświetlenia ulicznego i 45 lampy solarne. Oświetlenie uliczne sprawia, że poziom bezpieczeństwa na drogach publicznych ulega wzrostowi. Mieszkańcy mają większe poczucie bezpieczeństwa i większą widoczność podczas jazdy lub spacerów. Gmina ponosi koszty energii elektrycznej oraz koszty związane z konserwacją punktów oświetleniowych. W latach 2023-2024 w Gminie Przasnysz zmodernizowano oświetlenie uliczne. Wymieniono oprawy nieenergooszczędne na oprawy typu LED, które posiadają aktywny układ reedukacji mocy uwzględniający potrzeby i umiejscowienie oświetlenia. W ramach modernizacji wykonano również automatyczne układy sterowania, redukcji i zarządzania energią. W tym celu zamontowane zostały systemy Soft Start oraz nowoczesne zegary astronomiczne systemu sterowania i zarządzania oświetleniem.

Tabela przedstawia wykaz punktów oświetleniowych znajdujących się przy drogach publicznych w Gminie Przasnysz w 2023 r.

Tabela 22 Wykaz punktów oświetleniowych na terenie Gminy Przasnysz w 2023 r.

nazwa miejscowości	liczba punktów oświetlenia ulicznego	liczba lamp solarnych
Annopol	13	3
Bartniki	59	-
Bogate	97	1
Cegielnia	7	-
Cierpigórz	10	-
Dębiny	13	3
Dobrzankowo	77	1
Emowo	11	2
Fijałkowo	22	1
Fijałkowo - Dobrzankowo	9	-
Golany	36	-
Gostkowo	30	3
Góry Karwackie	13	2
Grabowo	38	-
Helenowo Nowe	37	2
Helenowo Stare	24	-
Karwacz	76	-
Kijewice	7	2
Klewki	31	2
Kolonia Bogate	17	-
Kuskowo	7	-
Leszno	106	2
Lisiogóra	20	1

nazwa miejscowości	liczba punktów oświetlenia ulicznego	liczba lamp solarnych
Mchowo	63	-
Mchówko	18	1
Mirów	10	-
Obrąb	65	-
Oględa	26	-
Osówiec Kmiecny	25	3
Osówiec Szlachecki	14	-
Patołęka	1	-
Sątrzaska	15	-
Sierakowo	366	1
Stara Krępa	36	3
Szła	80	-
Trzcianka	-	1
Wandolin	1	1
Wielodróż	62	2
Wygoda	6	1
Wyrąb Karwacki	8	3
Zakocie	18	4
Zawadki	6	-
Razem	1580	45

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z *Raportu o stanie Gminy Przasnysz* za 2024 r.

1.8. Finanse i władze gminne

Dochody budżetowe

Samorządy do realizacji powierzonych im obowiązków potrzebują dochodów, które będą stanowiły główne źródło ich wypełnienia.

Zgodnie z artykułem 3 ustawy z 1 października 2024 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 1572, 1717) w skład dochodów jednostek samorządu terytorialnego wchodzi przede wszystkim:

- dochody własne, w tym udziały we wpływach z PIT i CIT,
- subwencja ogólna,
- dotacja celowa z budżetu państwa.

Zgodnie z wyżej wspomnianą ustawą dochody własne gminy stanowią: podatki (m.in. podatek od nieruchomości, podatek rolny, podatek leśny) i opłaty (m.in. opłaty skarbowe, opłaty targowe), dochody z majątku posiadanego przez gminę, spadki, zapisy i darowizny na rzecz gminy, dochody uzyskiwane przez gminne jednostki budżetowe oraz wpłaty od gminnych zakładów budżetowych, przychody finansowe z tytułu udzielonych pożyczek, środków na rachunkach bankowych i nieterminowo płaconych należności, dotacje z budżetów innych jednostek samorządu terytorialnego oraz inne należne dochody dla gminy.

Subwencja jest formą bezzwrotnej pomocy udzielanej gminom przez państwo, aby wyrównać różnice między tymi jednostkami. Wspierają podstawową działalność gmin w wykonywaniu ich zadań i powinny stanowić źródło uzupełniające w dochodach.

Dotacje są to środki, które przyznaje się danej jednostce, która musi spełnić określone kryteria i przeznaczyć te fundusze na konkretny cel.

Tabela przedstawia strukturę dochodów Gminy Przasnysz w latach 2018-2024.

Tabela 23 Struktura dochodów Gminy Przasnysz w latach 2018-2024

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
dochody własne	28,34%	30,95%	33,59%	33,49%	35,65%	36,28%	32,62%
dotacje	44,44%	41,31%	45,02%	40,02%	44,41%	34,47%	43,23%
subwencje	27,22%	27,74%	21,39%	26,49%	19,94%	29,25%	24,16%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS (dostęp: 27.11.2025 r.)

Analizowane dane wskazują, że największy udział w dochodach ogółem mają różnego rodzaju dotacje i inne środki wspierające działalność Gminy Przasnysz. W analizowanym okresie dochody własne straciły na znaczeniu, ale widoczny jest wzrost udziału procentowego tej grupy od 2021 r. (należy jednak zaznaczyć zmiany, które wystąpiły w 2024 r. w odniesieniu do każdej grupy dochodów).

Wydatki budżetowe

Wydatki stanowią jedną z podstawowych kategorii ekonomicznych dotyczącą Gminę Przasnysz. Znaczenie wydatków jest bardzo istotne z powodu konieczności ich ponoszenia ze względu na zadania i inwestycje, do których zobowiązana jest Gmina.

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	315 043,55	252 390,00	247 766,00	702 789,48	845 613,95	1 242 337,57	2 306 701,46
Dział 757 - Obsługa długu publicznego	89 213,16	161 111,87	166 224,52	129 624,42	295 079,16	401 635,23	323 583,92
Dział 801 - Oświata i wychowanie	7 667 608,92	7 249 367,81	7 095 638,78	7 803 278,86	8 887 017,44	8 984 172,06	11 587 478,23
Dział 851 - Ochrona zdrowia	49 833,26	56 337,93	50 522,85	80 902,76	104 772,66	73 293,71	52 657,50
Dział 852 - Pomoc społeczna	1 288 464,52	1 391 721,50	1 253 377,40	1 316 016,93	7 404 059,24	2 158 245,40	2 747 797,43
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	39 610,92	69 174,87	62 095,68	106 849,80	337 804,11	7 650,00	0,00
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	97 960,00	96 260,00	106 586,00	104 940,00	107 514,58	98 912,66	71 628,81
Dział 855 - Rodzina	10 527 376,54	11 380 061,02	12 706 402,03	12 117 268,69	7 344 190,43	3 948 976,36	4 832 654,88
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1 340 218,12	1 644 505,04	10 117 098,34	2 311 963,90	6 760 900,24	5 396 914,37	3 285 851,63
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	846 024,36	1 848 102,13	1 734 479,52	711 239,08	1 144 985,43	1 211 539,34	2 941 679,81
Dział 926 - Kultura fizyczna	943 039,68	348 382,07	222 983,96	61 624,16	607 981,66	36 548,10	415 651,14

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS (dostęp: 27.11.2025 r.)

W badanym okresie największe wydatki Gmina Przasnysz ponosiła z tytułu wydatków z działu rodzina, rolnictwo i łowiectwo oraz oświata i wychowanie. Udział wydatków z poszczególnych działów w wydatkach ogółem ulegał dynamicznym zmianom w analizowanym przedziale czasowym.

Organy Urzędu Gminy

Do kierownictwa Gminy Przasnysz należy:

- Wójt Gminy,
- Sekretarz Gminy,
- Skarbnik Gminy.

W Urzędzie Gminy Przasnysz swoje obowiązki pełnią następujące referaty i samodzielne stanowiska pracy:

- Referat finansowy,
- Stanowisko ds. budownictwa, drogownictwa i planowania przestrzennego,
- Wieloosobowe stanowisko ds. ochrony środowiska, inwestycji komunalnych, gospodarki nieruchomościami, infrastruktury i obsługi sieci wodociągowej oraz spraw związanych z kanalizacją i ściekami komunalnymi,
- Referat Organizacyjny, Spraw Obywatelskich i Kadr, Spraw Obronnych, Działalności Gospodarczej i Promocji Gminy,
- Referat ds. inwestycji, funduszy unijnych, zamówień publicznych i gospodarki odpadami, rolnictwa, leśnictwa i łowiectwa,
- Referat obsługi oświaty,
- Radca prawny,
- Pełnomocnik wójta do Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Sprzątaczką,
- Konserwatorzy sieci wodociągowej,
- Pomoc administracyjna.

Rada Gminy Przasnysz składa się z: przewodniczącego rady, 2 wiceprzewodniczących oraz pozostałych członków.

Jednostkami pomocniczymi są sołectwa, na których czele stoją sołtysi. Na moment pisania Diagnozy na terenie Gminy Przasnysz istnieją 34 sołectwa.

2. Wymiar gospodarczy

2.1. Przedsiębiorczość

Podmioty gospodarcze

Wyznacznikiem poziomu przedsiębiorczości w danej gminie jest liczba zarejestrowanych przedsiębiorstw. Podziału podmiotów gospodarczych można dokonać w oparciu o liczbę zatrudnionych osób. Przedsiębiorstwa według klas wielkości dzielą się na:

- mikroprzedsiębiorstwa – do 9 osób zatrudnionych,
- małe przedsiębiorstwa – od 10 do 49 osób zatrudnionych,
- średnie przedsiębiorstwa – od 50 do 249 osób zatrudnionych,
- duże przedsiębiorstwa – ponad 250 osób zatrudnionych.

Podział przedsiębiorstw według klas wielkości pozwala dokładniej zobrazować przedsiębiorczość mieszkańców obszaru. Następująca tabela przedstawia dane dotyczące liczby podmiotów gospodarczych w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024 z uwzględnieniem podziału na mikroprzedsiębiorstwa oraz przedsiębiorstwa małe, średnie i duże.

Tabela 25 Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024 z podziałem według klas wielkości

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
ogółem	461	477	493	520	532	530	550
mikroprzedsiębiorstwa	450	467	483	509	522	519	540
małe przedsiębiorstwa	11	10	10	11	9	9	9
średnie przedsiębiorstwa	0	0	0	0	1	1	1
duże przedsiębiorstwa	0	0	0	0	0	1	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (dostęp 26.11.2025)

Z końcem 2024 r. w Gminie Przasnysz odnotowano 550 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych – ich liczba na przestrzeni badanych lat stale rosła. Największą część

stanowią mikroprzedsiębiorstwa. Ponadto w Gminie w 2024 r. zarejestrowanych było 9 małych przedsiębiorstw oraz 1 średnie przedsiębiorstwo.

Innym wyznacznikiem obrazującym strukturę podmiotów gospodarczych jest podział przedsiębiorstw zgodnie z tzw. Polską Klasyfikacją Działalności (PKD). Stanowi ona umownie przyjęty, hierarchicznie usystematyzowany podział działalności gospodarczych wykonywanych przez podmioty gospodarcze. Obowiązująca obecnie PKD została wprowadzona na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z 2007 r.

Zgodnie z PKD 2007 sekcje dotyczą następujących działalności gospodarczych:

- sekcja A – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo,
- sekcja B – górnictwo i wydobywanie,
- sekcja C – przetwórstwo przemysłowe,
- sekcja D – wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych,
- sekcja E – dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami,
- sekcja F – budownictwo,
- sekcja G – handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych i motocykli
- sekcja H – transport i gospodarka magazynowa,
- sekcja I – działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi,
- sekcja J – informacja i komunikacja,
- sekcja K – działalność finansowa i ubezpieczeniowa,
- sekcja L – działalność związana z obsługą rynku nieruchomości,
- sekcja M – działalność profesjonalna, naukowa i techniczna,
- sekcja N – działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca,
- sekcja O – administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenie społeczne,
- sekcja P – edukacja,
- sekcja Q – opieka zdrowotna i pomoc społeczna,
- sekcja R – działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją,

- sekcja S i T – pozostała działalność usługowa, gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników oraz produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby.

Następna tabela prezentuje podmioty gospodarcze zarejestrowane w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024. Dane przedstawione zostały z podziałem według sekcji PKD 2007.

Tabela 26 Liczba podmiotów gospodarczych według sekcji PKD 2007 w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
sekcja A	113	111	111	113	113	110	110
sekcja B	1	0	0	0	0	0	0
sekcja C	29	31	33	34	35	35	35
sekcja D	1	1	1	1	2	2	2
sekcja F	62	66	74	85	100	99	103
sekcja G	94	87	88	96	90	87	97
sekcja H	58	59	59	62	56	55	55
sekcja I	12	14	15	15	15	15	14
sekcja J	1	1	1	3	3	5	4
sekcja K	8	9	8	9	9	7	7
Sekcja L	0	0	0	0	0	1	1
sekcja M	10	12	15	15	19	19	20
sekcja N	8	9	9	8	7	10	9
sekcja O	10	10	10	10	10	10	10
sekcja P	15	14	14	11	9	8	7
Sekcja Q	5	7	7	8	10	11	13
sekcja R	5	5	5	5	5	6	7

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
sekcje S i T	29	41	43	45	49	50	56

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (dostęp 08.03.2024)

Według danych zawartych w tabeli największy udział w strukturze podmiotów gospodarczych Gminy Przasnysz mają podmioty należące do sekcji A, F oraz G, czyli podmiotów z zakresu rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa, budownictwa oraz handlu hurtowego i detalicznego, naprawy pojazdów samochodowych i motocykli. W analizowanym okresie podmiotów należących do sekcji F przybyło, natomiast wartości dotyczące podmiotów z sekcji G w badanym czasie notowały nieznaczne wahania.

Przasnyska Strefa Gospodarcza w Sierakowie

Na terenie Gminy Przasnysz funkcjonuje Przasnyska Strefa Gospodarcza zajmująca obszar wynoszący 309 ha. Strefa uzbrojona jest w niezbędną infrastrukturę techniczną, tj. sieć energetyczną, przyłącze gazowe, oświetlenie, sieć telekomunikacyjną, sieć wodno-kanalizacyjną, drogi wewnętrzne i dojazdowe, ciągi pieszo-rowerowe. Cały teren Strefy jest objęty aktualnym planem zagospodarowania przestrzennego z przeznaczeniem pod działalność produkcyjną, handlową, usługi oraz działalność lotniczą.

103 ha gruntów przeznaczonych pod działalność lotniczą (obecnie lądowisko) zostało wykupione przez Politechnikę Warszawską w celach realizacji projektu Terenowego Poligonu Doświadczalno-Wdrożeniowego. Władze uczelni stworzyły budynek zaplecza laboratoryjno-warsztatowego, gdzie prowadzone są badania z dziedziny lekkiego lotnictwa, bezzałogowych Statków Powietrznych do celów wsparcia m.in. rolnictwa, leśnictwa, nowoczesnych technologii materiałowych czy monitorowania przestrzeni powietrznej.

2.2. Rynek pracy

Osoby podejmujące zatrudnienie

Ocena aktywności zawodowej pozwala określić status lokalnej ludności na rynku pracy. Na podstawie tej oceny dokonuje się podziału mieszkańców na osoby pracujące, bezrobotnych zarejestrowanych oraz osoby bierne zawodowo.

Osobami pracującymi nazywa się mieszkańców przynoszących zarobek w formie dochodu lub wynagrodzenia za pracę. Mogą być to osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy, osoby pracujące na własny rachunek, osoby wykonujące pracę nakładczą, agenci, członkowie spółdzielni rolniczej oraz duchowni.

W kolejnej tabeli przedstawiono dane dotyczące osób pracujących w Gminie Przasnysz w latach 2022-2024 z podziałem na płeć.

Tabela 27 Osoby pracujące w Gminie Przasnysz w latach 2022-2024

	2022	2023	2024
ogółem	2 869	2 833	2 810
mężczyźni	1 659	1 638	1 611
kobiety	1 210	1 195	1 199

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (dostęp 08.03.2024)

Liczba osób pracujących w Gminie Przasnysz od 2022 r. spadła w przypadku obu płci. Dane wykazują, że w Gminie Przasnysz w latach 2022-2024 większość mieszkańców podejmujących zatrudnienie stanowili mężczyźni.

Osoby bezrobotne

W celu pogłębienia diagnozy sytuacji na rynku pracy w Gminie Przasnysz, należy przeanalizować również grupę osób bezrobotnych. Zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2024 r. poz. 475 ze zm.) jako bezrobotne postrzega się osoby, które:

- ukończyły 18 lat i nie osiągnęły wieku emerytalnego,
- nie są zatrudnione i nie wykonują innej pracy zarobkowej,
- są zdolne i gotowe do podjęcia zatrudnienia w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu pracy,
- są zarejestrowane we właściwym dla miejsca zameldowania Powiatowym Urzędzie Pracy,
- poszukują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej.

Dane dotyczące bezrobocia analizuje się w oparciu o jego dwa typy, tj. bezrobocie jawne (rejestrowane) oraz bezrobocie utajone (ukryte). Jawne dotyczy osób, które zarejestrowały się w urzędzie pracy i uzyskały status osoby bezrobotnej, a bezrobocie utajone osób nieaktywnych zawodowo i jednocześnie nieobjętych ewidencją z powodu niezarejestrowania w powiatowym urzędzie pracy. Warto zaznaczyć, że wszelkie statystyki dotyczą bezrobocia jawnego, dlatego mogą nie oddawać rzeczywistego stanu.

W tabeli znajdują się dane dotyczące bezrobocia rejestrowanego w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024 w porównaniu do sytuacji w powiecie przasnyskim, województwie mazowieckim i całym kraju.

Tabela 28 Osoby bezrobotne w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024 w porównaniu z powiatem, województwem i krajem

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Ogółem							
Gmina Przasnysz	324	264	307	225	234	234	213
powiat przasnyski	2 027	1 781	1 994	1 651	1 641	1 678	1 628
województwo mazowieckie	136 545	123 208	146 375	129 248	116 520	110 526	109 020
Polska	968 888	866 374	1 046 432	895 203	812 301	788 229	786 179
Mężczyźni							
Gmina Przasnysz	140	116	142	97	103	107	103
powiat przasnyski	885	783	921	754	729	798	771
województwo mazowieckie	65 440	59 684	72 353	63 966	57 522	56 252	56 340
Polska	426 246	386 959	484 826	413 268	375 892	373 293	380 373
Kobiety							
Gmina Przasnysz	184	148	165	128	131	127	110
powiat przasnyski	1 142	998	1 073	897	912	880	857
województwo mazowieckie	71 105	63 524	74 022	65 282	58 998	54 274	52 680
Polska	542 642	479 415	561 606	481 935	436 409	414 936	405 806

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (dostęp 26.11.2025)

Zgodnie z danymi zawartymi w tabeli liczba bezrobotnych w Gminie Przasnysz zmalała w porównaniu do 2018 r., podobnie jak w powiecie, województwie i kraju. W 2021 r. bezrobocie w Gminie spadło w porównaniu do 2020 r., następnie nieznacznie wzrosło i utrzymało się na jednakowym poziomie w latach 2022-2023, a następnie ponownie zmalało. Wśród osób niepodlegających zatrudnieniu w Gminie Przasnysz w całym badanym okresie przeważały kobiety i była to sytuacja adekwatna do powiatu przasnyskiego, województwa mazowieckiego oraz całej Polski.

Według danych BDL GUS na koniec grudnia 2024 r. w Gminie Przasnysz 120 osób było zarejestrowane jako długotrwale bezrobotne. Jest to ponad połowa ogólnej liczby osób bezrobotnych w Gminie, co należy zinterpretować jako negatywne zjawisko.

2.3. Potencjał gospodarczy

Dochody i wydatki budżetowe

Dochody i wydatki budżetowe stanowią jedno z czynników, które wpływają na stan i sytuację finansową Gminy Przasnysz. Szczególne znaczenie mają dochody własne, dochody majątkowe i wydatki majątkowe, które bezpośrednio wpływają na tempo rozwoju Gminy. Istotną kwestią są również przyznawane subwencje i dotacje celowe, które stanowią dodatkowe wpływy do budżetu, które uzupełniają fundusze Gminy na realizację zadań własnych oraz stanowią środki do wyrównywania poziomu rozwoju gospodarczego w stosunku do innych gmin.

Tabela przedstawia dochody Gminy Przasnysz w latach 2018-2024 według wykonania budżetu.

Tabela 29 Dochody budżetowe Gminy Przasnysz w latach 2018-2024

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
dochody własne	9 416 857,77	6 763 348,83	7 991 672,66	8 632 423,96	11 227 296,87	10 755 905,92	10 764 342,67
dochody majątkowe (w tym dotacje inwestycyjne)	2 150 202,39	476 854,62	9 912 253,98	5 304 199,59	7 241 590,67	8 389 054,41	18 584 132,54
dochody ogółem	33 432 917,73	34 282 076,10	46 571 074,90	42 104 121,22	50 742 560,24	43 811 306,38	58 362 230,41
udział dochodów własnych w dochodach ogółem	28,17%	19,73%	17,16%	20,50%	22,13%	24,55%	18,44%
udział dochodów majątkowych w dochodach ogółem	6,43%	1,39%	21,28%	12,60%	14,27%	19,15%	31,84%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów o stanie Gminy Przasnysz z lat 2018-2024 oraz danych BDL GUS (dostęp 26.11.2025 r.)

W badanym okresie wartość dochodów ogółem ulega wahaniom, lecz ich wartość wzrosła o 74,56% w porównaniu do 2018 r. Dochody majątkowe w latach 2018-2024 charakteryzowały się zmiennością głównie ze względu na kwoty uzyskanych dotacji i środków pozabudżetowych na zadania inwestycyjne. Należy podkreślić, że w latach 2018 – 2024 Gmina pozyskała dotacje i środki na zadania inwestycyjne łącznie w wysokości 52 058 288,20 zł.

Tabela przedstawia wydatki Gminy Przasnysz w latach 2018-2024 według wykonania budżetu.

Tabela 30 Wydatki budżetowe Gminy Przasnysz w latach 2018-2024

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
wydatki bieżące	27 611 271,61	29 575 945,56	31 119 102,06	31 984 682,66	36 898 693,86	32 564 820,04	37 538 367,25
wydatki majątkowe	11 995 160,38	3 923 383,83	13 627 842,58	4 962 980,77	12 581 275,06	14 516 390,11	22 691 369,89
wydatki ogółem	39 606 431,99	33 499 329,39	44 746 944,64	36 947 663,43	49 479 968,92	47 081 210,15	56 625 395,02
udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	30,29%	11,71%	30,46%	13,43%	25,43%	30,83%	40,07%
udział wydatków bieżących w wydatkach ogółem	69,71%	88,29%	69,54%	86,57%	74,57%	69,17%	66,29%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów o stanie Gminy Przasnysz z lat 2018-2024

Na przestrzeni analizowanych lat można zauważyć, że poszczególne pozycje wydatków bieżących wzrastały. Wartości wydatków majątkowych wzrosły znacząco w dwóch cyklach: w roku 2020 oraz w latach 2022-2024. Sytuacja ta ma związek ze specyfiką wydatkowania funduszy unijnych wykorzystywanych przy realizacji projektów inwestycyjnych oraz innych środków zewnętrznych (np. dotacji celowych), które Gmina pozyskała.

Wydatki bieżące mają dużo większy udział w wydatkach ogółem – na przestrzeni lat 2018-2024 średnio 74,90%. Wydatki majątkowe w analogicznym okresie kształtowały się średnio na poziomie 26,04%. Najmniejszy udział wydatków majątkowych wynosił 11,71% w roku 2019, a największy ich udział odnotowano w roku 2024 i było to 40,07% całkowitych wydatków.

Budżety jednostek samorządów terytorialnych mogą zakończyć się nadwyżką dochodów nad wydatkami, czyli nadwyżką finansową albo nadwyżką wydatków nad dochodami, czyli deficytem budżetu.

Tabela przedstawia saldo budżetu Gminy Przasnysz w latach 2018-2024 według wykonania budżetu.

Tabela 31 Saldo budżetu Gminy Przasnysz w latach 2018-2024

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
dochody ogółem	33 432 917,73	34 282 076,10	46 571 074,90	42 104 121,22	50 742 560,24	43 811 306,38	58 362 230,41
wydatki ogółem	39 606 431,99	33 499 329,39	44 746 944,64	36 947 663,43	49 479 968,92	47 081 210,15	56 625 395,02
saldo budżetu	-6 173 514,26	782 746,71	1 824 130,26	5 156 457,79	1 262 591,32	-3 269 903,77	1 736 835,39

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów o stanie Gminy Przasnysz z lat 2018-2024

Wymiar przestrzenny

2.4. Położenie administracyjne

Gmina Przasnysz jest gminą wiejską zlokalizowaną w południowo-wschodniej części powiatu przasnyskiego, w odległości 100km od Warszawy. W jej skład wchodzi 34 sołectw składających się z 50 miejscowości. Przez obszar Gminy przebiega szlak komunikacyjny Warszawa-Szczytno – droga krajowa nr 57 oraz drogi wojewódzkie nr 617 (Przasnysz - Ciechanów) i 544 (Brodnica - Ostrołęka).

Urząd Gminy Przasnysz znajduje się przy ulicy Stanisława Kostki 5 w Przasnyszu.

Powierzchnia Gminy Przasnysz to ok. 182 km². Terytorium Gminy stanowi około 15% powierzchni powiatu.

Gmina Przasnysz graniczy z miastem Przasnysz oraz innymi gminami wiejskimi:

- od północy z gminą Krzynowłoga Mała i gminą Jednoróżec,
- od wschodu z gminą Płoniawy Bramura,
- od południa z gminą Krasne,
- od zachodu z miastem Przasnysz i gminą Czernice Borowe.

Mapa przedstawia położenie Gminy Przasnysz w powiecie przasnyskim.

Mapa 1 Lokalizacja Gminy Przasnysz na mapie powiatu

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://www.kurpiankawielkimswiecie.pl/> (dostęp: 20.06.2024)

3.2. Ład przestrzenny

Według ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 ze zm.) do zadań własnych gminy należy ład przestrzenny. Jego wykonanie polega przede wszystkim na uchwaleniu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz wydawaniu decyzji o warunkach zabudowy zagospodarowaniu terenu.

W związku z nowelizacją ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130, 1907, 1940), Gmina ma obowiązek sporządzić plan ogólny, który, zgodnie z aktualnie obowiązującym stanem prawnym, musi zostać opracowany najpóźniej do 30 czerwca 2026 r. Na moment opracowywania Diagnozy w Gminie Przasnysz obowiązuje Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Przasnysz uchwalone uchwałą nr XXXII/242/2017 Rady Gminy Przasnysz z dnia 31 października 2017 r.

Należy również zaznaczyć, że na mocy uchwały nr XII/74/2025 Rady Gminy Przasnysz z dnia 30 stycznia 2025 roku przystąpiono do sporządzenia planu ogólnego. Dokument jest obecnie na etapie uzyskiwania opinii i uzgodnień.

Na terenie Gminy Przasnysz funkcjonują 24 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (stan na 26.11.2025 r.), uchwalanych sukcesywnie w latach 2003–2025.

Zróznicowany czas powstawania planów oraz zmieniające się regulacje prawne w okresie ich uchwalania powodują, że dokumenty te nie są ze sobą w pełni spójne. Starsze plany miejscowe zawierają rozwiązania, które w świetle obecnie obowiązujących przepisów prawa mogą generować trudności interpretacyjne. Dotyczy to w szczególności sytuacji, w których na tym samym obszarze występują różne jednostki planistyczne, co nie jest dopuszczalne w aktualnym systemie prawnym.

Takie rozbieżności ograniczają przejrzystość planowania przestrzennego i mogą prowadzić do opóźnień lub utrudnień w procesach inwestycyjnych, zarówno prywatnych, jak i publicznych.

Większość terenów Gminy Przasnysz przeznaczona jest pod uprawy rolne. Obszary przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową zlokalizowane są wzdłuż głównych traktów oraz wokół miasta Przasnysz (miejscowości: Leszno, Klewki, Sierakowo).

W ostatnich latach obserwuje się również wyraźny rozwój budownictwa mieszkaniowego w bezpośrednim sąsiedztwie miasta Przasnysz. Wiele terenów położonych wokół miasta przekształca się funkcjonalnie w obszary mieszkaniowe, pełniące rolę tzw. „sypialni” Przasnysza. Zjawisko to wpływa na strukturę przestrzenną gminy, zwiększa presję inwestycyjną oraz rodzi konieczność zapewnienia odpowiedniej infrastruktury technicznej i komunikacyjnej.

3.3 Infrastruktura drogowa i architektoniczna

Drogi

Przez obszar Gminy Przasnysz przebiegają ważne szlaki komunikacyjne ze względu na ich znaczenie turystyczne: droga krajowa nr 57 stanowiąca połączenie aglomeracji warszawskiej z terenami mazurskimi oraz droga wojewódzka nr 617 łącząca Przasnysz z Ciechanowem. Gminę przecina również droga wojewódzka nr 544, prowadząca z Ostrołęki do miejscowości Brodnica.

Sąsiedztwo miasta Przasnysz oraz korzystne połączenie z Warszawą stanowi niewątpliwie atut dla rozwoju Gminy Przasnysz.

Przez Gminę Przasnysz przechodzą następujące drogi powiatowe:

- drogi główne:
 - droga powiatowa nr 2361W Brzozowo Maje – Dzierzgowo – Rzęnowo – Grójec – Klewki,
 - droga powiatowa nr 3227W Przasnysz – Baranowo,
 - droga powiatowa nr 2514W Myszyniec – Zdunek – Bartniki,
 - droga powiatowa nr 3216W (Janowo) – gr. woj. – Mchowo,
- drogi zbiorcze:
 - droga powiatowa nr 3213W Przasnysz – Kobylaki – Brzeski Kołaki,

- droga powiatowa nr 3237W Lipa – Karwacz,
- droga powiatowa nr 3238W Przasnysz – Leszno – Gostkowo – Karniewo – Przemiarowo,
- droga powiatowa nr 3230W Sierakowo – Cierpigórz – Przasnysz,
- droga powiatowa nr 3229W Sierakowo – do drogi nr 544,
- droga powiatowa nr 2133W Szczuki – Płoniawy Bramura,
- drogi lokalne:
 - droga powiatowa nr 3225W Mchowo – Kijewice – Obrąb,
 - droga powiatowa nr 3228W Przasnysz – Polny Młyn – Góry Karwackie,
 - droga powiatowa nr 3231W Bogate – Gostkowo,
 - droga powiatowa nr 3233W Dobrzankowo – Helenowo – Bogate,
 - droga powiatowa nr 3232W Dobrzankowo – Fijałkowo – Wyrąb Karwacki,
 - droga powiatowa nr 3224W Szla – Osówiec Kmiecny – do drogi (Przasnysz – Brzeski Kołaki).

Inwestycje drogowe

Na rozwój Gminy wpływa stan dróg, które przebiegają przez jej teren. Gmina realizuje liczne inwestycje mające na celu poprawić stan techniczny i użytkowy dostępnej infrastruktury drogowej. Przeprowadzone inwestycje były współfinansowane przez Program Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz fundusze z budżetu województwa mazowieckiego, Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg i Rządowego Funduszu Rozwoju Inwestycji Lokalnych.

Tabela przedstawia inwestycje w infrastrukturę drogową przeprowadzone w Gminie Przasnysz w 2023 r.

Tabela 32 Inwestycje drogowe wykonane w Gminie Przasnysz w 2023 r.

realizowana inwestycja	wprowadzone zmiany	koszt
przebudowa drogi gminnej nr 320670 w miejscowości Karwacz	Zrobiono nawierzchnię bitumiczną o grubości warstwy ścieralnej 4 cm, przebudowano chodnik o powierzchni 107 m ² , wykonano pas ruchu dla rowerów o powierzchni 832,71 m ² , wykonano oznakowanie pionowe.	948 117,06 zł
przebudowa drogi gminnej nr 320602 w miejscowości Oględa	Poszerzono jezdnię do 5,0 m, wykonano nawierzchnię bitumiczną o grubości warstwy ścieralnej 4 cm o powierzchni 3125m ² , wykonano zjazdy, umocniono pobocza.	490 999,46 zł
przebudowa drogi gminnej nr 320615 w miejscowości Helenowo Stare i Józefowo	Wykonano nawierzchnię bitumiczną o szerokości 5,0 m, obustronne pobocza o szerokości 0,75m.	917 174,41 zł
przebudowa drogi gminnej w miejscowości Bogate	Zrobiono chodnik z kostki brukowej o długości 272,07 m oraz pobocza o powierzchni 267,43 m ² .	169 719,88 zł
przebudowa drogi gminnej w miejscowości Góry Karwackie	Wykonano nawierzchnię bitumiczną o pow. 3100 m ² , pobocza oraz oznakowanie.	294 548,78 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z *Raportu o stanie Gminy Przasnysz* za 2023 r.

Dostępność transportowa na terenie Gminy Przasnysz

Dostępność transportowa w rozumieniu Gminy Przasnysz obejmuje kilka wzajemnie powiązanych aspektów:

- stan techniczny i parametry dróg (w tym ich szerokość),
- gęstość i spójność sieci drogowej,
- dostępność transportu zbiorowego (autobusowego i kolejowego),
- możliwość bezpiecznego poruszania się różnych użytkowników dróg (pieszych, rolników, transportu ciężkiego).

Problemy dostępności transportowej na terenie Gminy mają charakter zróżnicowany przestrzennie i wynikają zarówno z uwarunkowań infrastrukturalnych, jak i ze zmieniającego się charakteru miejscowości.

Gmina Przasnysz dysponuje rozbudowaną, lecz zróżnicowaną pod względem technicznym siecią dróg gminnych. Pomimo systematycznych inwestycji wciąż występują liczne odcinki wymagające modernizacji – zarówno z powodu złego stanu technicznego, jak i rosnących potrzeb komunikacyjnych mieszkańców i lokalnej gospodarki.

W ostatnich latach obserwuje się znaczący wzrost wielkości maszyn rolniczych oraz intensywności ruchu lokalnego. Powoduje to, że wiele dróg jest zbyt wąskich i nieprzystosowanych do obecnych obciążeń ruchem. Dodatkowym utrudnieniem jest niewystarczająca szerokość pasów drogowych, które w wielu przypadkach nie spełniają wymagań obowiązujących przepisów prawa. Zjawisko to ogranicza możliwości prawidłowej rozbudowy infrastruktury (np. poszerzeń, budowy chodników, ścieżek rowerowych, zatok postojowych) i utrudnia ubieganie się o dofinansowania zewnętrzne.

Na północy Gminy funkcjonują jeszcze poniemieckie drogi betonowe, które z uwagi na swoją konstrukcję i stopień zużycia wymagają kompleksowej modernizacji. Z kolei na południu Gminy szczególnego znaczenia nabiera modernizacja drogi gminnej pełniącej funkcję alternatywnej trasy dojazdowej w stosunku do drogi wojewódzkiej nr 617. Jest to niezbędne w kontekście coraz częstszych zdarzeń drogowych i związanych z nimi czasowych zamknięć drogi wojewódzkiej, które powodują poważne utrudnienia w ruchu i komunikacji mieszkańców.

Istotnym problemem pozostaje także brak spójnej sieci komunikacyjnej, która zapewniałaby wszystkim sołectwom wygodne i bezpieczne połączenie z miastem Przasnysz.

Dodatkowym wyzwaniem jest bezpieczeństwo uczestników ruchu drogowego. Na wielu odcinkach, w tym także zmodernizowanych, konieczne jest zastosowanie środków uspokojenia ruchu. Szczególnie istotne jest również uzupełnienie sieci chodników, budowa oświetlenia i właściwego oznakowania przy drogach o największym natężeniu ruchu, co ma kluczowe znaczenie dla bezpieczeństwa pieszych.

Na terenie Gminy zidentyfikowano także obiekty mostowe wymagające pilnego remontu, których stan techniczny stanowi istotne zagrożenie dla ciągłości komunikacyjnej.

Należy podkreślić, że obecny poziom dostępności komunikacyjnej w istotny sposób hamuje rozwój gospodarczy i turystyczny Gminy. Szczególnie dotyczy to stref aktywności gospodarczej, które wymagają nowoczesnych i sprawnych połączeń drogowych. Modernizacja oraz budowa dróg prowadzących do obszarów inwestycyjnych stanowi warunek tworzenia atrakcyjnego otoczenia dla przedsiębiorczości i zwiększania konkurencyjności gminy.

Istotnym wyzwaniem jest również zmiana charakteru części miejscowości, polegająca na rozwoju zabudowy mieszkaniowej na terenach dotychczas o dominującej funkcji rolniczej. Próba równoczesnego funkcjonowania tych dwóch funkcji generuje zwiększone potrzeby infrastrukturalne, w szczególności w zakresie budowy szerszych dróg, chodników oraz poprawy bezpieczeństwa ruchu, które obecnie nie są w pełni zaspokojone.

W zakresie transportu zbiorowego należy wskazać, że na mocy porozumienia z Powiatem Przasnyskim realizowane są publiczne przewozy autobusowe. Jednakże oferta ta nie obejmuje wszystkich miejscowości gminy, co skutkuje ograniczoną dostępnością komunikacyjną części obszarów, zwłaszcza o charakterze peryferyjnym. Wykaz obsługiwanych połączeń dostępny jest na stronie internetowej powiatu.

Kolej

Przez teren Gminy przejeżdża wąskotorowa Mławska Kolej Dojazdowa. Prawie 40 lat temu podjęto decyzję o jej zamknięciu dla ruchu osobowego i obecnie ma charakter turystyczny.

Zgodnie z *Raportem o stanie Gminy Przasnysz za 2023 r.*, Urząd Gminy ma być zaangażowany w uruchomienie połączenia kolejowego między Warszawą a Przasnyszem w ramach budowy linii kolejowej Zegrze – Przasnysz. Powodzenie tej inwestycji niewątpliwie zwiększy atrakcyjność regionu Gminy. W momencie opracowywania niniejszego dokumentu trwają prace projektowe.

Transport publiczny

Transport zbiorowy stanowi w głównej części sieć komunikacji autobusowej, gdzie główną stacją jest Przasnysz oraz prywatne firmy przewozowe. Pojazdy te nie mają wydzielonych osobnych pasów ruchu. Publiczna komunikacja obsługuje linie podmiejskie, łączące Gminę Przasnysz z okolicznymi miejscowościami oraz ośrodkami regionalnymi i ponadregionalnymi. Uzupełnieniem transportu publicznego będzie uruchomienie (obecnie etap projektowania) linii kolejowej Przasnysz – Zegrze.

Dostępność architektoniczna

Budynki znajdujące się na terenie Gminy Przasnysz, służące użyteczności publicznej to w głównej mierze świetlice wiejskie, Gminna Biblioteka, Szkoły Podstawowe, Oddziały Przedszkolne. Wymienione obiekty posiadają podjazdy dla niepełnosprawnych. Do niektórych budynków prowadzą schody, co stanowi problem dla osób niepełnosprawnych. Większość z tych budynków jest konstrukcji parterowej i nie ma barier architektonicznych wewnątrz budynku.

Szkoły Podstawowe i Biblioteka Publiczna w Bogatem są zabudowaniami piętrowymi i nie znajduje się w nich winda.

3.4 Mieszkalnictwo

Mieszkaniowy zasób Gminy

Według ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym oraz ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminnym i o zmianie Kodeksu Cywilnego (Dz. U. z 2023 r. poz. 725), do obowiązków gminy należy udostępnianie mieszkańcom lokali socjalnych i możliwość uchwalania: wieloletnich programów gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy, zasad wynajmowania lokali wchodzących do mieszkaniowego zasobu gminy oraz ustalanie zasad polityki czynszowej.

Rada Gminy Przasnysz na mocy Uchwały nr L/361/2023 uchwaliła *Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Przasnysz w latach 2023-2027*.

Program zawiera: prognozę wielkości oraz stanu technicznego zasobu mieszkaniowego, analizę potrzeb oraz plany remontów i modernizacji, planowaną sprzedaż lokali, zasady polityki czynszowej i warunki obniżania czynszu, sposoby zarządzania mieszkaniowym

zasobem Gminy i przewidywane zmiany w tym zakresie, źródła finansowania zarządzania zasobem mieszkaniowym oraz wartość wydatków z tego tytułu, jak i również opis pozostałych działań, które będą służyły ulepszeniu gospodarowania zasobem Gminy.

Zgodnie z wyżej wspomnianą uchwałą do mieszkaniowego zasobu Gminy Przasnysz wchodzi 13 lokali mieszkalnych, w tym 7 socjalnych oraz 6 mieszkalnych w budynkach komunalnych. Ich łączna powierzchnia wynosi 508,92 m², a stan techniczny określany jest jako dobry.

Budynki mieszkalne i mieszkania

Liczba lokali i budynków mieszkalnych w Gminie Przasnysz rosła w latach 2018-2024.

Tabela przedstawia liczbę budynków mieszkalnych w Gminie Przasnysz w porównaniu do powiatu przasnyskiego, województwa mazowieckiego i kraju w latach 2018-2024Tabela 33. Liczba budynków mieszkalnych w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024 w odniesieniu do powiatu, województwa i kraju

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Gmina Przasnysz	1 921	1 972	1 960	1 979	2 011	2 024	2 037
powiat przasnyski	11 504	11 898	11 851	11 927	12 049	12 130	12 189
województwo mazowieckie	924 913	955 960	950 579	973 842	986 524	997 788	1 007 794
Polska	6 443 611	6 629 920	6 636 883	6 781 570	6 869 717	6 950 954	7 026 201

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (dostęp 27.11.2025)

Liczba budynków mieszkalnych w Gminie zwiększyła się o 116 w porównaniu do 2018 r. i na koniec 2024 r. wyniosła 2 037. Dane dla powiatu, województwa i kraju również wskazują na wzrost tej wartości w badanym okresie.

Tabela zawiera dane dotyczące liczby mieszkań w Gminie Przasnysz w porównaniu do powiatu przasnyskiego, województwa mazowieckiego i kraju w latach 2018-2024.

Tabela 34. Liczba mieszkań w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024 w odniesieniu do powiatu, województwa i kraju

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Gmina Przasnysz	1 952	1 966	1 962	1 972	1 986	1 999	2 013
powiat przasnyski	16 299	16 433	16 681	16 741	17 012	17 208	17 343
województwo mazowieckie	2 302 881	2 344 444	2 411 828	2 443 589	2 483 345	2 523 931	2 560 327
Polska	14 615 112	14 812 774	15 190 732	15 359 507	15 575 176	15 779 243	15 965 713

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (dostęp 27.11.2025)

Liczba mieszkań w Gminie w 2024 r. wyniosła 2 013, a wartość wskaźnika wzrosła o 61 w stosunku do 2018 r. Liczba mieszkań zlokalizowanych w powiecie, województwie i Polsce również zwiększyła się w analizowanym okresie.

Następna tabela przedstawia powierzchnię użytkową 1 mieszkania w Gminie Przasnysz w zestawieniu z powiatem przasnyskim, województwem mazowieckim i Polską w latach 2018-2024.

Tabela 35. Powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024 w odniesieniu do powiatu, województwa i kraju

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Gmina Przasnysz	94,4	95,0	97,6	98,1	98,5	98,9	99,4
powiat przasnyski	82,5	82,8	84,5	84,7	84,7	84,8	85,0
województwo mazowieckie	72,3	72,4	73,5	73,7	73,9	74,0	74,2
Polska	74,2	74,4	74,9	75,1	75,3	75,5	75,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (dostęp 27.11.2025)

Analiza danych wykazała, że powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w Gminie zwiększyła się do poziomu 99,4 m² w 2022 r. Jest to większa powierzchnia, niż prezentują to statystyki dla porównywanych jednostek terytorialnych. Wartości wskaźnika dla powiatu, województwa i kraju również odnotowują wzrost w badanym okresie.

3.5 Infrastruktura techniczna

Infrastruktura wodociągowa

Gmina prowadzi działalność w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę, na podstawie Regulaminu o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków na terenie Gminy Przasnysz przyjętego na podstawie Uchwały Rady Gminy Przasnysz nr XXIX/246/2021 z dnia 29 października 2021 r. Zobowiązana jest do zapewnienia bieżącego i stałego dostarczania wody, utrzymania i eksploatacji sieci wodociągowej oraz urządzeń służących zaopatrzeniu w wodę, dysponowania i gospodarowania zasobami wodnymi eksploatowanymi na potrzeby sieci wodociągowej zgodnie z pozwoleniami wodnoprawnymi, prowadzenia kontroli parametrów wody w celu utrzymania odpowiedniej jakości wody dostarczanej odbiorcom.

W ramach prowadzenia zbiorowego zaopatrzenia w wodę podstawowymi zadaniami jest ujmowanie, uzdatnianie i dostarczanie wody do spożycia dla konsumentów, z którymi zawarto umowę.

Gmina Przasnysz zarządza 4 ujęciami wód podziemnych, które są zlokalizowane w miejscowościach: Helenowo Nowe, Leszno, Mchowo oraz Szla, z których uzdatniona w procesach odżelaziania i odmanganiania woda dostarczana jest do 44 miejscowości z terenu gminy Przasnysz.

Dla mieszkańców 6 miejscowości tj. dla wsi Klewki, Obrąb, Mirów, Kijewice, Brzezice i Sierakowo oraz dla Przasnyskiej Strefy Gospodarczej woda zakupywana jest od innego przedsiębiorstwa i dostarczana własną siecią wodociągową do odbiorców. Gmina Przasnysz dokonuje zakupu wody od Miejskiego Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o. w Przasnyszu w oparciu o posiadaną bezterminową umowę zawartą w dniu 21.07.2012 r.

Gmina posiada i eksploatuje:

- sieć wodociągową łącznej długości 220,20 km;
- 4 stacje uzdatniania wody w miejscowościach Helenowo Nowe, Leszno, Mchowo i Szla;
- przepompownię wody w miejscowości Cierpigórz.

Tabela przedstawia procent ludności korzystającej z sieci wodociągowej na obszarze Gminy Przasnysz w porównaniu do powiatu przasnyskiego, województwa mazowieckiego oraz kraju w latach 2018-2024.

Tabela 36. Procent ludności korzystających z sieci wodociągowej na terenie Gminy Przasnysz w zestawieniu z powiatem, województwem i krajem w latach 2018-2024

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Gmina Przasnysz	94,6	94,6	94,7	94,7	94,8	94,8	94,9
powiat przasnyski	96,2	96,3	96,4	96,4	96,4	96,5	96,5
województwo mazowieckie	90,3	90,5	90,7	90,9	91,0	91,2	91,4
Polska	92,0	92,2	92,2	92,4	92,5	92,6	92,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (dostęp 27.11.2025)

Analiza danych wykazała, że wskaźnik dla Gminy Przasnysz wzrósł w latach 2018-2024 o niewielką wartość 0,3%. Ponadto procent ludności korzystającej z sieci wodociągowej dla Gminy Przasnysz jest wyższy niż dane dla powiatu, województwa i kraju. Wskaźnik wskazuje na wysoki poziom korzystania przez mieszkańców Gminy z sieci wodociągowej, co należy ocenić pozytywnie.

Tabela zawiera liczbę przyłączy wodociągowych prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego mieszkania na obszarze Gminy Przasnysz w odniesieniu do powiatu przasnyskiego, województwa mazowieckiego i kraju w latach 2018-2024.

Tabela 37. Liczba przyłączy wodociągowych prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego mieszkania na terenie Gminy Przasnysz w porównaniu do powiatu, województwa i kraju w latach 2018-2024

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Gmina Przasnysz	1 843	1 862	1 883	1 900	1 920	1 933	1 960
powiat przasnyski	11 334	11 435	11 548	11 501	11 633	11 777	11 913
województwo mazowieckie	807 725	828 165	849 506	871 452	891 733	909 956	931 252
Polska	5 682 404	5 791 146	5 904 893	6 038 786	6 176 701	6 281 031	6 387 850

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (dostęp 27.11.2025)

Liczba przyłączy ulegała systematycznemu zwiększeniu w Gminie Przasnysz w badanym okresie. Ich poziom w 2024 r. dla Gminy wyniósł 1 960 sztuk. Dane dla powiatu, województwa i kraju pokazują, że wskaźnik dla tych jednostek również odnotowuje wzrost.

W ostatnich latach na terenie Gminy Przasnysz odnotowuje się wzrost poboru wody z ujęć gminnych. Głównym czynnikiem wpływającym na większe zapotrzebowanie w wodę jest rozwój rolnictwa, budownictwa mieszkaniowego oraz zmieniający się klimat. Największy wzrost poboru wody z sieci wodociągowej odnotowuje się w okresie letnim, kiedy utrzymują się wysokie temperatury, a poziom opadów jest niski. Rosnące zapotrzebowanie w wodę zmusza Gminę Przasnysz do modernizowania stacji uzdatniania wody i pozyskiwania nowych pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód podziemnych.

Pomimo, że wskaźnik zwodociągowania Gminy Przasnysz wynosi prawie 95%, to nadal konieczna jest rozbudowa sieci wodociągowej, aby obsłużyć nowo powstałe domy, budynki usługowe, zgodnie z planami zagospodarowania przestrzennego. Rozbudowa sieci jest kluczowa, aby zapewnić dostęp do wody pitnej dla wszystkich mieszkańców i instytucji na danym obszarze, szczególnie tam, gdzie dotychczas jej brakowało. Rozbudowana sieć umożliwi szybką i skuteczną reakcję na sytuacje kryzysowe, takie jak pożary, co zwiększa bezpieczeństwo mieszkańców. Dostęp do infrastruktury wodociągowej sprawia, że teren jest bardziej atrakcyjny dla potencjalnych mieszkańców i inwestorów, co sprzyja rozwojowi ekonomicznemu. Na terenie Gminy Przasnysz znajdują się również odcinki sieci wodociągowej, które wymagają przeprowadzenia modernizacji, ze względu na zastosowanie rur o małej przepustowości lub wyeksploatowane materiały. Najstarszy wodociąg zlokalizowany na terenie Gminy Przasnysz został wybudowany w miejscowości Mchowo w 1977 r., gdzie użyto rur żeliwnych.

Sprawną i niezawodną sieć wodociągowa stanowi warunek rozwoju gospodarczego Gminy, element ochrony środowiska poprzez racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi oraz umożliwia realizację ustawowego zadania własnego gminy w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę. Stan techniczny infrastruktury wodociągowej ma bezpośredni wpływ na możliwość zapewnienia ciągłości dostaw wody o odpowiednich parametrach technicznych, a także na koszty eksploatacji systemu i cenę wody dla odbiorców.

Jednymi z głównych przyczyn problemów z dostawą wody do odbiorców na terenie Gminy Przasnysz są: awarie sieci wodociągowej i przerwy w dostawie prądu. Obecnie Suw Helenowo Nowe i Szla wyposażony są w agregat prądotwórczy z automatycznym układem samoczynnego załączania rezerwy. Agregat automatycznie zasila w energię elektryczną Stację Uzdatniania Wody, kiedy dojdzie do wahań napięcia w sieci elektrycznej lub

wyłączeń prądu. To awaryjne źródło zasilania pozwala nam zapewnić ciągłość dostaw wody na cele bytowo-gospodarcze i ppoż. podczas przerw w dostawie energii elektrycznej z sieci elektroenergetycznej. Pozostałe stacje uzdatniania wody są wyposażone jedynie w mobilne agregaty prądotwórcze, które załączane są ręcznie przez osobę posiadającą do tego uprawnienia.

W 2024 r. zakończono modernizację dwóch stacji uzdatniania wody w Mchowie i w Helenowie Nowym. W wyniku modernizacji wybudowano m. in. zbiorniki magazynowe na wodę oraz zapewniono pompownie II stopnia wody uzdatnionej. Rozwiązanie to zapobiegne przerwom w dostawie wody w okresach zwiększonego zużycia. Wartość inwestycji to 10 157 000,00 zł, w tym 8 633 202,96 zł pochodziło z Programu Polski Ład.

Zdjęcie 6 Stacja uzdatniania wody w Mchowie

Źródło: dane własne Gminy Przasnysz

Infrastruktura kanalizacyjna

Gmina prowadzi działalność w zakresie odprowadzania ścieków, na podstawie Regulaminu o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków na terenie Gminy Przasnysz przyjętego na podstawie Uchwały Rady Gminy Przasnysz nr XXIX/246/2021 z dnia 29 października 2021 r.

Gmina Przasnysz prowadzi działalność w zakresie odprowadzania ścieków według Regulaminu od 1 maja 2018 r.

Usługi w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków obejmują:

- odprowadzenie ścieków;
- oczyszczanie ścieków w gminnych oczyszczalniach;
- konserwacja i usuwanie awarii na sieciach kanalizacyjnych;
- prace remontowe oczyszczalni ścieków oraz przepompowni ścieków,
- analizy laboratoryjne ścieków.

Gmina posiada i eksploatuje (na dzień sporządzania Diagnozy):

- a) sieć kanalizacyjną o łącznej długości 110,23 km, w tym: 65,00 km kanalizacja grawitacyjna i 39,48 km kanalizacja tłoczna;
- b) przyłącza kanalizacyjne o długości około 15,00 km – łączna ilość odbiorców wynosi 1 087 szt.;
- c) przepompownie ścieków w ilości 54 szt. w tym: 43 szt. przepompowni znajdują się w następujących miejscowościach:
 - a. Dobrzankowo (5 szt.),
 - b. Bogate (4 szt.),
 - c. Wielodróż (1 szt.),
 - d. Helenowo Stare (2 szt.),
 - e. Obręb (2 szt.),
 - f. Klewki (1 szt.),
 - g. Mirów (1 szt.),
 - h. Sierakowo (1 szt.),

- i. Leszno (2 szt.),
- j. Gostkowo (3 szt.),
- k. Karwacz (4 szt.),
- l. Stara Krępa (1 szt.),
- m. Grabowo (2 szt.),
- n. Święte Miejsce (1 szt.),
- o. Mchowo (5 szt.),
- p. Zawadki (2 szt.),
- q. Bartniki (6 szt.),

Wyżej wymienione przepompownie objęte są pełnym monitoringiem GPRS.

- d) pompownie ścieków przydomowych w ilości 13 szt.,
- e) studnie pomiarowe z przepływomierzami w ilości 5 szt.,
- f) mechaniczno–biologiczne oczyszczalnie ścieków prod. Kingspan znajdujące się w miejscowościach:

- a. Mchowo (2szt. * 150RLM = 300 RLM) typu BioDISC BL o maksymalnym przepływie $Q_{\max} = 2 * 30 \text{ m}^3/\text{h} = 60 \text{ m}^3/\text{h}$.
- b. Grabowo (2 szt. * 150 RLM = 300 RLM) typu BioDISC BL o maksymalnym przepływie $Q_{\max} = 2 * 30 \text{ m}^3/\text{h} = 60 \text{ m}^3/\text{h}$.

W 2024 r. liczba mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków w Grabowie wynosiła około 231 osób, natomiast z oczyszczalni ścieków w miejscowości Mchowo korzysta około 150 osób.

Najstarszy fragment sieci kanalizacyjnej został oddany do użytkowania w 2004 r. i został wybudowany miejscowości Sierakowo i Leszno.

W 2024 r. oddano do użytkowania nowo wybudowany fragment sieci kanalizacji sanitarnej realizowany w ramach zadania pn. „Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Bartniki i Wandolin Etap II „o długości 5,74 km, w tym:

- a) 4,68 km sieci grawitacyjnej,
- b) 1,06 km sieci tłocznej

Zgodnie z *Raportem o stanie Gminy Przasnysz* za 2024 r. do zadań Gminy związanych z zbiorowym odprowadzaniem ścieków należy:

- odprowadzanie ścieków,
- oczyszczanie ścieków za pomocą oczyszczalni,
- konserwacja i usuwanie awarii na sieciach kanalizacyjnych,
- prace remontowe oczyszczalni ścieków oraz przepompowni ścieków,
- badania i diagnostyki sieci kanalizacyjnych oraz ścieków.

Tabela zawiera dane dotyczące procenta ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Przasnysz w porównaniu do powiatu przasnyskiego, województwa mazowieckiego i kraju w latach 2018-2024.

Tabela 38. Procent ludności korzystających z sieci kanalizacyjnej na obszarze Gminy Przasnysz w odniesieniu do powiatu, województwa i kraju w latach 2018-2024

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Gmina Przasnysz	36,7	41,8	42,1	43,7	43,9	44,3	46,3
powiat przasnyski	49,2	50,2	51,1	51,0	51,1	52,3	52,9
województwo mazowieckie	69,4	69,8	70,5	70,9	71,2	71,5	71,8
Polska	70,8	71,2	71,6	71,9	72,3	72,6	72,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (dostęp 27.11.2025)

Analiza danych wykazała, że w 2024 r. procent ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej wzrósł o 19,62% w odniesieniu do 2018 r. Poziom wskaźnika jest jednak niższy niż jego wartość dla powiatu, województwa i kraju.

W latach 2022-2024 Gmina Przasnysz skanalizowała jedną z większych miejscowości – Bartniki. Do końca 2024 r. do sieci przyłączyły się 74 gospodarstwa domowe znajdujące się na terenie tej miejscowości, co wpłynęło na poprawę wskaźnika skanalizowania Gminy w 2024 roku. Bartniki były ostatnią miejscowością nieskanalizowaną spośród miejscowości o zwartej zabudowie.

Tabela przedstawia liczbę przyłączy kanalizacyjnych w Gminie Przasnysz w odniesieniu do powiatu przasnyskiego, województwa mazowieckiego i kraju w latach 2018-2024.

Tabela 39. Liczba przyłączy kanalizacyjnych prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego mieszkania na obszarze Gminy Przasnysz w porównaniu do powiatu, województwa i kraju w latach 2018-2024

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Gmina Przasnysz	706	861	870	923	930	947	1 021
powiat przasnyski	5 001	5 257	5 372	5 221	5 239	5 537	5 720
województwo mazowieckie	423 180	438 509	456 464	471 800	488 485	504 510	521 691
Polska	3 367 267	3 471 400	3 580 237	3 689 408	3 818 164	3 933 001	4 044 968

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (dostęp 27.11.2025)

Liczba przyłączy w Gminie Przasnysz wzrosła w 2024 r. o 44,62% do poziomu 1 021 sztuk, co odwzorowuje wzrost procentu osób korzystających z sieci kanalizacyjnej. Dane dla powiatu, województwa i kraju również wskazują rosnącą tendencję tej liczby.

Tabela przedstawia liczbę przydomowych oczyszczalni ścieków i zbiorników bezodpływowych umiejscowionych w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024.

Tabela 40. Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków i zbiorników bezodpływowych w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
liczba przydomowych oczyszczalni ścieków	379	379	379	382	378	398	412
liczba zbiorników bezodpływowych	594	468	460	435	430	454	402

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS oraz danych gminnych (dostęp 08.03.2024)

Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków nie zmieniała się do 2020 r. i wynosiła 379. Natomiast w kolejnych latach występowały wahania, jednak ostatecznie przedmiotowy wskaźnik uległ zwiększeniu.

Natomiast liczba zbiorników bezodpływowych stopniowo ulegała zmniejszeniu w badanym okresie. W 2024 r. liczba zbiorników wyniosła 402 sztuki.

Infrastruktura gazowa

Zgodnie z mapą systemu dystrybucji Polskiej Spółki Gazownictwa w Gminie Przasnysz w miejscowości Sierakowo spółka świadczy usługi dystrybucji paliwa gazowego. Oddziałem Zakładu Gazowniczego jest Oddział Zakładu Gazowniczego w Warszawie, natomiast jednostką terenową Gazownia w Ciechanowie. W Gminie Przasnysz obserwowany jest niewielki stopień gazyfikacji.

Tabela prezentuje wskaźnik określający procent ludności korzystającej z sieci gazowej na obszarze Gminy Przasnysz w porównaniu do powiatu przasnyskiego, województwa mazowieckiego i kraju w latach 2018-2022.

Tabela 41. Procent ludności korzystających z sieci gazowej na terenie Gminy Przasnysz w odniesieniu do powiatu, województwa i kraju w latach 2018-2024

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Gmina Przasnysz	0,0	0,1	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7
powiat przasnyski	0,0	0,3	1,0	1,8	2,3	2,7	3,4
województwo mazowieckie	52,9	53,4	55,8	56,4	56,4	56,7	57,0
Polska	52,3	52,9	54,8	55,6	55,9	56,3	56,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (dostęp 08.03.2024)

W Gminie Przasnysz procent ludności korzystającej z sieci gazowej wyniósł w 2024 r. 0,7%. Jest to niewielka wartość, co daje sygnał, aby podjąć działania, które pomogą w jego zwiększeniu, dzięki czemu ulegnie poprawa jakości życia mieszkańców. Wskaźnik dla powiatu ma również niski stopień gazyfikacji. Dane dla województwa i kraju wskazują na znacząco wyższy procent ludności korzystającej z sieci gazowej, oscylujący na poziomie ponad 50%.

Infrastruktura elektroenergetyczna

Na terenie Gminy Przasnysz nie funkcjonują źródła wytwarzania energii elektrycznej. Według Mapy Sieci Elektroenergetycznej sieć energetyczna na obszarze Gminy jest prowadzona przez PGE Dystrybucja S.A. Należy do rejonu Ostrołęki i Posterunku Energetycznego zlokalizowanego w Przasnyszu. Głównym punktem zasilania Gminy w energię elektryczną jest stacja redukcyjna 110/15 kV z miasta Przasnysz. Ze stacji wyprowadzone są linie napowietrzne, które tworzą dla Gminy Przasnysz sieć średniego napięcia.

Gmina korzysta z instalacji fotowoltaicznych, solarnych oraz pomp ciepła. Nie przeprowadza inwestycji w farmy fotowoltaiczne.

4. Wymiar klimatyczno-środowiskowy

4.1 Położenie geograficzne

Według fizyczno-geograficznej regionalizacji Polski J. Kondrackiego Gmina Przasnysz umiejscowiona jest w następujących jednostkach:

- megaregion: Pozaalpejska Europa Środkowa,
- prowincja: Niż Środkowoeuropejski,
- podprowincja: Nizina Środkowopolska,
- makroregion: Nizina Północnomazowiecka,
- mezoregion: Wzniesienie Mławskie,
- mezoregion: Wysoczyzna Ciechanowska.

4.2 Klimat

Zgodnie z informacjami zawartymi w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Przasnysz przyjętego uchwałą nr XXXII/242/2017 Rady Gminy Przasnysz z dnia 31 października 2017 r. Gmina Przasnysz jest położona w strefie klimatu przejściowego, który odznacza się różnorodnością typów pogody w ciągu roku. Według regionalizacji klimatycznej W. Wiszniewskiego i W. Chęłchowskiego Gmina położona jest w północnej części regionu klimatycznego mazowiecko-podlaskiego, przy granicy z regionem mazurskim. Wykazuje on cechy charakterystyczne dla ostrego klimatu kontynentalnego. Klimat tego regionu charakteryzuje się dużymi rocznymi amplitudami temperatury powietrza, krótką, późną wiosną, stosunkowo długim i ciepłym latem oraz długą i chłodną zimą z trwałą pokrywą śnieżną. Opady atmosferyczne na terenie Gminy są stosunkowo niskie, co powoduje, że przy normalnych opadach może występować deficyt wód w glebach, ponieważ część wody bierze udział w odpływie powierzchniowym i wgłębnym. Na warunki klimatyczne Gminy Przasnysz mogą wpływać rzeki przepływające przez jej teren, szczególnie rzeka Węgiełka, która charakteryzuje się dużą i stałą wilgotnością oraz występowaniem częstych mgieł.

4.3 Środowisko naturalne

Gmina Przasnysz jest terenem typowo rolniczym. Na jej obszarze występują różne typy gleby, charakterystyczne dla utworów powierzchniowych pochodzenia lodowcowego. Należą do nich: gleby bielcowe występujące w północnej części Gminy, gleby brunatne, które są obecne na całej powierzchni Gminy z wyjątkiem części centralnej oraz czarne ziemie, które zlokalizowane są w zachodniej i północnej części. Przez Gminę Przasnysz przepływają rzeki, a w ich dolinach i w korytarzach cieków są gleby: mułowe, torfowe, murszowe i mady.

Kompleksy leśne znajdują się w północnej części Gminy, wzdłuż doliny rzeki Morawki i wschodniej granicy Gminy. Struktura własności lasów składa się z lasów prywatnych i państwowych. Państwowymi lasami zajmują się Nadleśnictwo Przasnysz. Lasy znajdujące się w Gminie są w głównej mierze sztucznymi nasadzeniami oraz niezalesionymi terenami leśnymi. Naturalnych kompleksów w Gminie nie udało się zachować. Na drzewostan lasów składają się głównie sosny z domieszką brzozy, dębu, jarzębiny i topoli osiki. Na obszarach wilgotnych i w dolinach rzecznych rosną głównie olchy, jesiony, jarzębiny, wierzby i czeremchy.

Wody powierzchniowe z całej powierzchni Gminy wchodzi do rzeki Węgiejki i jej dopływów. Rzeką Węgiejka przepływa przez teren Gminy odcinkiem długości około 20 km i jest dopływem Orzyca należącego do zlewni rzeki Narew. Dolna część rzeki jest obszarem podmokłym i zabagnionym ze względu na dużą liczbę meandrów i oczek wodnych. Największym dopływem Węgiejki jest rzeka Morawka, która przepływa przez Gminę Przasnysz odcinkiem długości 11 km. Na wody powierzchniowe Gminy składają się również stawy. Do jednych z wyżej wspomnianych zbiorników należą między innymi: stawy w Golanach, Mchowie, Kijewicach, Gostkowie, Lisiogórze. Na rzece Morawce w Karwaczu zlokalizowany jest zalew, zbiornik retencyjno – rekreacyjny o powierzchni ok. 13 ha, posiadający wyspę i tamę. Obecnie obiekt służy głównie wędkarzom. Dotychczas Gmina Przasnysz zagospodarowała teren wokół zalewu, tworząc miejsce wyposażone w wiaty rekreacyjne i ławki. Ponadto Gmina Przasnysz pozyskała dofinansowanie programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021–2027, w ramach działania „Dostosowanie do zmian klimatu” na realizację projektu pod nazwą „Rozbudowa zbiornika w Karwaczu”. Inwestycja obejmuje szereg prac, których celem jest zarówno

poprawa bezpieczeństwa hydrologicznego, jak i zwiększenie atrakcyjności terenu dla mieszkańców i turystów. Zakres planowanych działań obejmuje między innymi: pogłębienie i oczyszczenie dna zbiornika, umocnienie skarp, budowę pomostu, stworzenie miejsc postojowych, wykonanie ciągów pieszych wraz z oświetleniem, montaż elementów małej architektury, takich jak ławki, kosze na śmieci i tablice informacyjne, budowę sanitariatów.

Na obszarze Wysoczyzny Ciechanowskiej, na której zlokalizowana jest Gmina Przasnysz, występują wody podziemne zalegające na głębokości od 1 do 2,5 m p.p.t. Ich poziom w dużej mierze zależy od warunków atmosferycznych. Na terenie Gminy pierwszy poziom wód podziemnych występuje już na głębokości 5 m, jednak ze względu na to, że wody są niskiej jakości nie nadają się do użytkowania w celach bytowo-gospodarczych. Cały obszar Gminy znajduje się w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 215 Subniecka Warszawska, którego średnia głębokość ujęć wynosi 160 m, a szacunkowe zasoby 250 tys. m³/dobę. Gmina pobiera wodę również z jednolitego ciekłu wód podziemnych, gdzie wody słodkie występują na głębokości ok. 300-400 m.

Istotnym zagrożeniem dla źródeł wody pitnej są jej zanieczyszczenia, oraz eutrofizacja, które powodują niekorzystne skutki dla ekosystemu wód, zakwaszenie i problemy dla zdrowia ludzi. Ze względu na przewagę terenów rolniczych, istotny wpływ na jakość wody ma stosowanie nawożenia pól i ścieki komunalne.

Wody podziemne są narażone na zanieczyszczenia z powodu niewłaściwego stosowania i przechowywania nawozów mineralnych i sztucznych oraz środków ochrony roślin. Na jakość wód wpływają w mniejszym stopniu zanieczyszczenia komunalne, powstałe z oczyszczalni ścieków i nieszczelnych szamb.

Część Gminy Przasnysz została zmeliorowana w celu poprawy produkcji rolniczej.

W celu ochrony zdrowia i życia konsumentów objęto monitoringiem rzekę Węgieńkę pod kątem jakości wody. Jednak punkt pomiarowy nie znajduje się w powiecie przasnyskim, tylko w powiecie makowskim.

Na terenie Gminy Przasnysz nie wyznaczono obszarów, które byłyby zagrożone powodzią. Jednak w okresach wiosennych i jesiennych zostają odnotowane na terenie Gminy lokalne podtopienia. Natomiast w okresie letnim zasoby wielu cieków ulegają wyschnięciu.

Kolejna tabela zawiera charakterystykę jednolitych części wód znajdujących się w Gminie Przasnysz.

Tabela 42 Charakterystyka JCW zlokalizowanych na terenie Gminy Przasnysz

kod i nazwa JWCP	status	stan (ogólny)	ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego	cele środowiskowe
Węgierka RW2000112658899	NAT - naturalna część wód	zły stan wód	zagrożona	Stan/potencjał ekologiczny: umiarkowany stan ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [MIR]; pozostałe wskaźniki - II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D Stan chemiczny: stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry
Dopływ spod Bobina Wielkiego RW200010265874	NAT - naturalna część wód	zły stan wód	niezagrożona	Stan/potencjał ekologiczny: umiarkowany stan ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [azot ogólny]; pozostałe wskaźniki - II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D Stan chemiczny: dobry stan chemiczny
Jaciążka RW2000102658769	SZCW - silnie zmieniona część wód	brak danych	zagrożona	Stan/potencjał ekologiczny: dobry potencjał ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D Stan chemiczny: dobry stan chemiczny
Morawka RW2000102658889	NAT - naturalna część wód	zły stan wód	zagrożona	Stan/potencjał ekologiczny: dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D Stan chemiczny: dobry stan chemiczny
Dopływ ze Żbików RW2000102658892	NAT - naturalna część wód	zły stan wód	zagrożona	Stan/potencjał ekologiczny: umiarkowany stan ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [azot ogólny]; pozostałe wskaźniki - II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile

kod i nazwa JWCP	status	stan (ogólny)	ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego	cele środowiskowe
				jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D Stan chemiczny: dobry stan chemiczny
Ulatówka RW200010265869	NAT - naturalna część wód	zły stan wód	zagrożona	Stan/potencjał ekologiczny: dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D Stan chemiczny: dobry stan chemiczny
Dopływ z Zielonej RW2000102658869	NAT - naturalna część wód	zły stan wód	zagrożona	Stan/potencjał ekologiczny: umiarkowany stan ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [azot ogólny, azot azotanowy, przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C, MIR]; pozostałe wskaźniki - II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D Stan chemiczny: dobry stan chemiczny
Kod JCWPd		Stan JCWPd	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego	Cele środowiskowe
GW200050		dobry	niezagrożona	Stan chemiczny: dobry stan chemiczny Stan ilościowy: dobry stan ilościowy

Źródło: www.apgw.gov.pl – Karty Charakterystyk JCWP oraz Karty Charakterystyk JCWP (20.06.2024)

Jak wynika z informacji z tabeli, większość JCWP znajdujących się na terenie Gminy Przasnysz ma zły stan wód, co należy ocenić negatywnie. Jedynie JCWPd ma oznaczony stan wód jako dobry, a ocenę nieosiągnięcia celu środowiskowego jako niezagrożoną.

4.4 Formy Ochrony Przyrody

Zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody na terenie Gminy Przasnysz znajdują się następujące pomniki przyrody:

- Lipa drobnolistna rosnąca na posesji prywatnej, Dębiny;
- Dąb szypułkowy znajdujący się na obszarze parku podworskiego w pasie drogi gminnej, Karwacz;
- Dąb szypułkowy w parku podworskim, Karwasz;
- Dąb szypułkowy znajdujący się w parku podworskim, Leszno.

4.5 Gospodarka zarządzania odpadami

Na obszarze Gminy systemem gospodarowania odpadami komunalnymi zostały objęte nieruchomości zamieszkałe. Właściciele nieruchomości, na których: prowadzona jest działalność gospodarcza lub znajdują się domki letniskowe i nieruchomości przeznaczone do celów rekreacyjno-wypoczynkowych, są zobowiązani do zawarcia indywidualnych umów z podmiotami uprawnionymi do odbioru odpadów komunalnych. Gmina zobowiązana jest ustawą z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2024 r. poz. 399, 1717) do prowadzenia ewidencji tych umów. Według w/w ustawy środki z pobranych opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi Gmina przeznacza na koszty związane z systemem gospodarowania odpadami komunalnymi, w szczególności na koszty odbioru, transportu oraz unieszkodliwiania odpadów.

Gmina prowadzi różne akcje i projekty w ramach edukacji ekologicznej z zakresu prawidłowego postępowania z odpadami komunalnymi, w tym w szczególności promowanie prawidłowej segregacji odpadów.

Gmina w ramach zarządzania odpadami podejmuje również działania związane z przygotowaniem odpadów do ich ponownego użycia i recyklingu.

Dla mieszkańców Gminy dostępny jest Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK).

Tabela zawiera dane dotyczące liczby odpadów odebranych na terenie Gminy Przasnysz (w tym selektywnie zebranych) w latach 2018-2024.

Tabela 43. Liczba odpadów w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
odpady odebrane ogółem	1055,02	1281,67	1046,25	1259,465	1163,525	1257,496	1273,943
odpady odebrane selektywnie ogółem	243,29	438,87	327,52	715,639	523,045	755,996	759,746
papier i tektura	3,97	2,56	15,71	47,23	52,23	33,34	35,18
szkło	33,59	44,43	78,54	170,59	137,22	143,589	151,06
metale i tworzywa sztuczne	111,925	167,56	134,065	280,82	165,90	195,33	204,305
Odpady ulegające biodegradacji	22,58	1,06	13,86	40,31	60,30	174,44	186,188

Źródło: opracowanie własne na podstawie złożonych sprawozdań przez firmy odbierające odpady na terenie Gminy Przasnysz

Analiza danych wykazała, że z roku na rok sukcesywnie wzrasta ilość zbieranych i odbieranych odpadów komunalnych. Dzięki większej świadomości ekologicznej społeczeństwa oraz poprawie jakości segregacji sukcesywnie wzrasta poziom poddanych recyklingowi odpadów. Największą ilość odpadów wśród selektywnie odebranych stanowią odpady szkła, metali i tworzyw sztucznych oraz odpady ulegające biodegradacji.

Na terenie Gminy występują również odpady niebezpieczne - odpady zawierające azbest. Zgodnie z Bazą Azbestową w Gminie Przasnysz zinwentaryzowano w sumie 4 078 ton, a unieszkodliwiono 1 336 ton odpadów azbestowych.

Analiza SWOT

Analiza SWOT to metoda, która jest pomocna w znalezieniu mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń dla danej jednostki. Najczęściej wykorzystywana jest przez przedsiębiorstwa, ale jest techniką pomocną również w identyfikacji obszarów wymagających poprawy i kierunków rozwoju dla jednostki samorządu terytorialnego. Analiza jest skutecznym narzędziem, dzięki któremu można usprawnić i przyspieszyć rozwój podmiotu. Termin „SWOT” to skrót składający się z pierwszych liter angielskich słów:

- Strengths – mocne strony,
- Weaknesses – słabe strony,
- Opportunities – szanse,
- Threats – zagrożenia.

W celu uogólnienia czynników wpływających na społeczeństwo, gospodarkę, infrastrukturę przestrzenną oraz środowisko naturalne Gminy Przasnysz należy przeprowadzić analizę SWOT.

Tabela przedstawia analizę SWOT dla sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej Gminy Przasnysz.

Tabela 44 Analiza SWOT Gminy Przasnysz

ANALIZA SWOT	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Dostęp do edukacji na poziomie przedszkolnym i szkolnym na wystarczającym poziomie • Dostęp do Internetu ogólnie dostępnego • Działalność Biblioteki i jej filii • Bogata oferta wydarzeń kulturalnych • Duża liczba zabytków • Duża liczba gospodarstw agroturystycznych i miejsc noclegowych • Bogata liczba ofert pomocy GOPS dla	• Spadek liczby ludności • Negatywne procesy demograficzne • Ujemny przyrost naturalny • Brak dostępu do opieki zdrowotnej na terenie Gminy • Niska frekwencja w wyborach • Niski udział dochodów własnych i majątkowych w dochodach ogółem • Zły stan wód powierzchniowych • Prawie zerowy poziom gazyfikacji

ANALIZA SWOT	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
społeczności lokalnej • Monitoring sprzedaży i spożywania alkoholu przy sklepach • Współpraca Gminy z organizacjami pozarządowymi • Działalność jednostek OSP i Policji • Oświetlanie ulic w celu zwiększenia bezpieczeństwa przechodniów • Wzrost liczby przedsiębiorstw • Spadek liczby osób bezrobotnych • Spadek wydatków bieżących w 2022 r. • Dodatnie saldo budżetu w latach 2019-2022 • Wzrost dochodów ogółem • Remonty i modernizacja dróg gminnych • Dostępność architektoniczna na wysokim poziomie • Wzrost liczby budynków mieszkalnych • Dobre położenie gminy wokół miasta Przasnysz • Dobry poziom zwodociągowania i skanalizowania • Działania w celu ochrony środowiska i edukacja ekologiczna • Formy Ochrony Przyrody: Pomniki Przyrody • Dostęp do komunikacji zbiorowej • Dobry stan wód podziemnych • Brak stałych obszarów zagrożonych powodzią i podtopieniami	• Brak średnich i dużych przedsiębiorstw oferujących większą liczbę miejsc pracy • Średnie lub niskie wyniki z egzaminów ósmoklasisty • Niewielka liczba organizacji pozarządowych • Okresowe podtopienia i wyschnięcia cieków • Brak placówki do opieki nad dziećmi do lat 3 • Brak dużych zbiorników wodnych • Długotrwałe okresy suszy • Niski poziom edukacji w zakresie ochrony zasobów wodnych • Niezagospodarowane budynki poszkolne • Wykluczenie cyfrowe • Brak chodników i ścieżek rowerowych • Zbyt mało miejsc do rekreacji • Wyeksploatowany sprzęt pożarniczy • Brak środków transportu do dowożenia dzieci niepełnosprawnych do szkół • Klimat charakteryzujący się małymi opadami deszczu, co może wpływać na deficyt wód
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Walory turystyczne • Korzystne położenie geograficzne • Inwestycje w rozwój infrastruktury drogowej • Budowa linii kolejowej	• Starzenie się społeczeństwa • Ujemne saldo migracji • Skutki wojny na Ukrainie • Skutki wysokiej inflacji • Odpady zawierające azbest

ANALIZA SWOT	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Rozwój odnawialnych źródeł energii • Możliwość pozyskania środków na realizację projektów	• Nieczystości ciekłe i duża ilość nawozów powodujących zanieczyszczenie wód

Źródło: opracowanie własne

Spis tabel

Tabela 1 Stan ludności w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024	8
Tabela 2 Stan ludności w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024 w porównaniu z powiatem, województwem i krajem	9
Tabela 3 Gęstość zaludnienia w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024 w porównaniu z powiatem, województwem i krajem	10
Tabela 4 Stan ludności w wieku przedprodukcyjnym w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024 w porównaniu z powiatem, województwem i krajem	11
Tabela 5 Stan ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024 w porównaniu z powiatem, województwem i krajem	12
Tabela 6 Stan ludności w wieku poprodukcyjnym w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024 w porównaniu z powiatem, województwem i krajem	12
Tabela 7 Przyrost naturalny w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024.....	14
Tabela 8 Ruch wewnętrzny i zewnętrzny w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024	15
Tabela 9 Wychowanie przedszkolne w Punktach Przedszkolnych w Gminie Przasnysz w latach 2018-2020.....	17
Tabela 10 Wychowanie przedszkolne w Oddziałach Przedszkolnych w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024.....	18
Tabela 11 Liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli zlokalizowanych poza Gminą Przasnysz	19
Tabela 12 Liczba uczniów szkół podstawowych w Gminie Przasnysz w latach 2018-2025 .20	
Tabela 13 Uczniowie z obwodów szkół z terenu Gminy Przasnysz realizujący obowiązek szkolny poza Gminą Przasnysz w latach 2018-2025.....	21
Tabela 14 Współczynnik skolaryzacji brutto w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024 w porównaniu do powiatu, województwa i kraju.....	23

Tabela 15 Wyniki egzaminów ósmoklasisty w Gminie Przasnysz w latach 2019-2025 w porównaniu z powiatem, województwem i krajem	24
Tabela 16 Zasoby biblioteczne Biblioteki Publicznej w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024	26
Tabela 17 Wizja i misja Gminnej Biblioteki Publicznej im. Józefa Narzymskiego w Bogatem	28
Tabela 18 Liczba rodzin, dzieci, osób i gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024	36
Tabela 19 Wybory samorządowe w Gminie Przasnysz w 2024 r. odniesieniu do powiatu, województwa i kraju.....	43
Tabela 20 Wybory parlamentarne w Gminie Przasnysz w 2023 r. w odniesieniu do powiatu, województwa i kraju.....	44
Tabela 21 Liczba członków OSP z Gminy Przasnysz i liczba ich wyjazdów do zdarzeń ratowniczo-gaśniczych w 2024 r.	46
Tabela 22 Wykaz punktów oświetleniowych na terenie Gminy Przasnysz w 2023 r.	48
Tabela 23 Struktura dochodów Gminy Przasnysz w latach 2018-2024.....	51
Tabela 24 Wydatki Gminy Przasnysz według działów w latach 2018-2024.....	52
Tabela 25 Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024 z podziałem według klas wielkości.....	56
Tabela 26 Liczba podmiotów gospodarczych według sekcji PKD 2007 w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024.....	58
Tabela 27 Osoby pracujące w Gminie Przasnysz w latach 2022-2024	60
Tabela 28 Osoby bezrobotne w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024 w porównaniu z powiatem, województwem i krajem	62
Tabela 29 Dochody budżetowe Gminy Przasnysz w latach 2018-2024.....	64
Tabela 30 Wydatki budżetowe Gminy Przasnysz w latach 2018-2024.....	65
Tabela 31 Saldo budżetu Gminy Przasnysz w latach 2018-2024.....	66

Tabela 32 Inwestycje drogowe wykonane w Gminie Przasnysz w 2023 r.....	71
Tabela przedstawia liczbę budynków mieszkalnych w Gminie Przasnysz w porównaniu do powiatu przasnyskiego, województwa mazowieckiego i kraju w latach 2018-2024	
Tabela 33. Liczba budynków mieszkalnych w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024 w odniesieniu do powiatu, województwa i kraju.....	76
Tabela 34. Liczba mieszkań w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024 w odniesieniu do powiatu, województwa i kraju.....	77
Tabela 35. Powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024 w odniesieniu do powiatu, województwa i kraju	78
Tabela 36. Procent ludności korzystających z sieci wodociągowej na terenie Gminy Przasnysz w zestawieniu z powiatem, województwem i krajem w latach 2018-2024	80
Tabela 37. Liczba przyłączy wodociągowych prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego mieszkania na terenie Gminy Przasnysz w porównaniu do powiatu, województwa i kraju w latach 2018-2024	81
Tabela 38. Procent ludności korzystających z sieci kanalizacyjnej na obszarze Gminy Przasnysz w odniesieniu do powiatu, województwa i kraju w latach 2018-2024.....	86
Tabela 39. Liczba przyłączy kanalizacyjnych prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego mieszkania na obszarze Gminy Przasnysz w porównaniu do powiatu, województwa i kraju w latach 2018-2024	87
Tabela 40. Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków i zbiorników bezodpływowych w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024.....	88
Tabela 41. Procent ludności korzystających z sieci gazowej na terenie Gminy Przasnysz w odniesieniu do powiatu, województwa i kraju w latach 2018-2024	89
Tabela 42 Charakterystyka JCW zlokalizowanych na terenie Gminy Przasnysz	94
Tabela 43. Liczba odpadów w Gminie Przasnysz w latach 2018-2024.....	97
Tabela 44 Analiza SWOT Gminy Przasnysz	98

Spis map

Mapa 1 Lokalizacja Gminy Przasnysz na mapie powiatu.....	67
--	----

Spis zdjęć

Zdjęcie 1 Park w Lesznie	30
Zdjęcie 2 Kapliczka w Świętym Miejsu	31
Zdjęcie 3 Kościół w Świętym Miejsu	31
Zdjęcie 4 Kościół w Bogate	32